

Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky
Sekcia cestovného ruchu

Stratégia rozvoja cestovného ruchu do roku 2020

marec 2013

Úvod

Chronologicky posledným koncepčným materiálom v cestovnom ruchu bola „Nová stratégia rozvoja cestovného ruchu SR do roku 2013“, ktorú schválila vláda SR uznesením číslo 417 z 9. mája 2007 ako plnenie úlohy vyplývajúcej z Programového vyhlásenia vlády SR na roky 2006 - 2010. Následne, so zámerom realizácie týchto cieľov, prijala vláda SR na svojom rokovaní 19. 9. 2007 uznesením číslo 783 návrh Zásad štátnej politiky cestovného ruchu SR.

V zmysle uvedených koncepčných dokumentov bolo **strategickým cieľom cestovného ruchu zvyšovanie jeho konkurencieschopnosti pri lepšom využívaní potenciálu, so zámerom vyrovnávania regionálnych disparít a tvorby nových pracovných príležitostí**. Na splnenie tohto strategického cieľa bolo prijatých 34 úloh v rámci piatich špecifických cieľov, ktorými boli:

1. posilnenie postavenia odvetvia cestovného ruchu v národnom hospodárstve,
2. zvýšenie atraktívnosti Slovenska ako dovolenkového cieľa,
3. zvýšenie objemu pobytového cestovného ruchu,
4. zlepšenie štruktúry zahraničných návštevníkov Slovenska skvalitňovaním poskytovaných služieb,
5. podpora tvorby nových pracovných príležitostí najmä v regiónoch s významným potenciálom pre cestovný ruch.

O plnení týchto cieľov bola vláda SR priebežne ročne informovaná. V nasledujúcom období historicky prvýkrát boli k problematike cestovného ruchu venované aj výjazdové zasadnutia vlády SR. Výsledkom záverov zo zasadnutia 25.11.2009 v Poprade bolo zrealizovanie najvýznamnejšej systémovej zmeny v cestovnom ruchu, a to prijatie zákona č. 91/2010 Z. z. o podpore cestovného ruchu. Tým sa vytvoril legislatívny rámec na koordináciu tohto odvetvia, osobitne na úrovni krajov a oblastí, teda destinačný manažment, ako aj systém jeho spolufinancovania vrátane účasti štátu.

Positívny vývoj do roku 2008 neskôr výrazne ovplyvnila svetová hospodárska a finančná kríza. **Indikátor vplyvu prijatia Novej stratégie rozvoja cestovného ruchu v SR do roku 2013 predpokladal zvýšenie podielu devízových príjmov z aktívneho zahraničného cestovného ruchu v roku 2009 na HDP vo výške 3,3 %. Aj napriek uvedenému poklesu výkonov cestovného ruchu v roku 2008 a následnému miernemu rastu tento podiel zostal v roku 2011 na úrovni 2,5 % predovšetkým v dôsledku poklesu, resp. obdobnému rastu výkonov celej ekonomiky Slovenska.** Vo vzťahu k špecifickým cieľom sa nepodarilo zmeniť štruktúru zahraničných návštevníkov, keďže jej podstatnú časť naďalej predstavujú návštevníci zo susedných krajín, klesá však počet návštevníkov zo vzdialenejších krajín, predovšetkým z Nemecka. Rovnako sa nepodarilo dosiahnuť očakávaný synergický efekt v rámci podpory aktivít cestovného ruchu z prostriedkov Európskeho spoločenstva.

Nová stratégia rozvoja cestovného ruchu SR do roku 2013 bola zrušená predchádzajúcou vládou uznesením vlády SR č. 300/2011. S cieľom koncepčného prístupu usmerňovania tohto vývoja je preto potrebné prijať novú stratégiu tak, ako to stanovuje aj Programové vyhlásenie vlády SR na roky 2012 – 2016.

O stále rastúcom význame cestovného ruchu sú presvedčení aj experti Svetovej organizácie cestovného ruchu, podľa ktorých bude toto odvetvie patriť k najvýznamnejším, ak nie vôbec prvým v poradí. Dôležitými ukazovateľmi cestovného ruchu sú predovšetkým jeho vplyv na platobnú bilanciu, rozvoj zamestnanosti - vytváranie pracovných príležitostí a pozitívny vplyv na ekonomicko-sociálny rozvoj regiónov. Vďaka svojej dynamike, nízkej investičnej a importnej náročnosti, ako aj pre vysoký podiel živej práce, je cestovný ruch jedným z rozhodujúcich nástrojov znižovania nezamestnanosti a rozvoja regiónov, málo vhodných pre priemysel či poľnohospodárstvo. Okrem vytvárania pracovných príležitostí, a to aj pre menej kvalifikované pracovné sily, najvýznamnejším prínosom cestovného ruchu pre ekonomiku štátu je jeho devízový efekt.

A. Analýza vývoja cestovného ruchu

I. Medzinárodný cestovný ruch

Progres v rozvoji cestovného ruchu bol začiatkom 21. storočia negatívne ovplyvnený teroristickými útokmi smerujúcimi aj do niektorých destinácií cestovného ruchu. Od roku 2008 zasahuje svetové ekonomiky hospodárska a finančná kríza, ktorá má vplyv aj na dopyt po službách cestovného ruchu. Prerušenie leteckej dopravy, ku ktorému došlo v dôsledku sopečného popola z islandskej sopky Eyjafjallajökull v apríli a máji 2010 negatívne zasiahlo dopravu v Európe a spôsobilo značné škody ekonomikám viacerých krajín a subjektom cestovného ruchu (letecké spoločnosti, cestovné kancelárie, turisti).

Cestovný ruch v Európe v súčasnosti čelí viacerým výzvam, medzi ktoré patria predovšetkým nestabilné ekonomické podmienky a fiškálne tlaky, potreba posilňovať podiel na svetovom trhu cestovného ruchu, rastúca konkurencia ostatných destinácií ako sú napr. BRIC krajiny (Brazília, Rusko, India, Čína), meniace sa cestovné správanie, klimatické zmeny, sezónna fluktuácia a pod. Tieto javy zvyšujú tlak na sektor cestovného ruchu a nútia ho prichádzať s novými efektívnymi riešeniami a stratégiami, ktoré si vyžadujú vysoký stupeň koordinácie a spolupráce, ako aj vytváranie nových synergických efektov a inovatívnych partnerstiev s cieľom maximalizovať prínosy pre európske krajiny. Napriek tomu, že **cestovný ruch, podľa údajov Svetovej organizácie cestovného ruchu (UNWTO), predstavuje celosvetovo príspevok k HDP 3 – 5 %, zamestnanosť 7 – 8 %, export 30 %, stále sa mu žiaľ nedostáva dostatočného politického a ekonomického uznania.**

Podľa údajov UNWTO príjmy z medzinárodného cestovného ruchu pokračujú vo svojom oživovaní zo strát z krízového roku 2009 a v roku 2011 dosiahli svoj nový rekord vo výške 1 030 mld. USD (740 mld. EUR) v celosvetovom meradle. Celkové dosiahnuté výsledky cestovného ruchu boli tak nad očakávania (*príloha – graf č. 1*). V percentuálnom vyjadrení vzrástli o 3,8 % a počet zahraničných turistov sa zvýšil v roku 2011 o 4,6 % na 982 mil. (*príloha – graf č. 2*). Táto skutočnosť potvrdzuje úzky vzájomný vzťah medzi oboma indikátormi, pričom v časoch hospodárskych obmedzení rast príjmov mierne zaostáva za rastom počtu turistov.

Z hľadiska príjmov z medzinárodného cestovného ruchu jednotlivé svetové regióny v roku 2011, v porovnaní s rokom 2010, dosiahli nasledujúci pokrok: Amerika +5,7 %, Európa +5,2 %, Ázia a Pacifik +4,3 %, Afrika +2,2 %, Stredný východ –14 %.

Najvyšší podiel príjmov z medzinárodného cestovného ruchu patrí Európe (45 %, nasleduje Ázia a Pacifik (28 %), Amerika (19 %), Stredný východ (4 %) a Afrika (3 %) (*príloha - graf č. 3*). Aj pre budúcnosť je predpoklad, že Európa zostane najväčším svetovým regiónom – kontinentom - cestovného ruchu, avšak jeho podiel bude postupne klesať.

Okrem medzinárodného cestovného ruchu, cestovný ruch navyše generuje príjmy aj z medzinárodnej osobnej dopravy, čo v roku 2011 predstavovalo asi 196 mld. USD. Spolu s príjmami z medzinárodného cestovného ruchu boli celosvetové príjmy z cestovného ruchu vytvorené v roku 2011 na úrovni 1,2 bil. USD, čo predstavuje v priemere 3,4 mld. USD denne. **Cestovný ruch (vrátane osobnej dopravy) tak v súčasnosti predstavuje 30 % svetového exportu služieb a 6 % svetového exportu tovarov a služieb (UNWTO).** Ako exportná kategória sa takto cestovný ruch zaraďuje na štvrté miesto za obchod s palivami, chemikáliami a potravinami.

V roku 2011 sa zaznamenal aj silný nárast výdavkov na cestovný ruch z krajín BRIC. Výdavky Číňanov na cestovný ruch vzrástli o 18 mld. USD na 73 mld. USD, Rusov o 6 mld. USD na 32 mld. USD, Brazilčanov o 5 mld. USD na 21 mld. USD a Indov o 3 mld. USD na 14 mld. USD. Z vyspelých zdrojových trhov najväčší absolútny rast vykázali krajiny ako Nemecko, Austrália, Nórsko, Belgicko a Kanada.

Z hľadiska príjmov zo zahraničného cestovného ruchu najviac profitovali v roku 2011 krajiny ako USA (rast o 13 mld. USD na 116 mld. USD), Španielsko (rast o 7 mld. USD na 60 mld. USD), Francúzsko (rast o 7 mld. USD na 54 mld. USD).

Podľa prognóz UNWTO **by mal počet zahraničných turistov v roku 2012 rásť medzi 3 % - 4 %, pričom sa očakáva, že po prvýkrát v histórii dosiahne hranicu 1 miliardy. Do roku 2030 by malo celosvetovo vycestovať do zahraničia 1,8 miliardy ľudí, pričom priemerný ročný rast by mal byť 43 mil. turistov. Očakáva sa, že počet zahraničných turistov v rýchlo sa rozvíjajúcich ekonomikách bude kontinuálne rásť dvojnásobným tempom (+ 4,4 % ročne), v porovnaní s vyspelými destináciami (+ 2,2 % ročne). Európa by si mala udržať najvyšší podiel návštevnosti, avšak tento by mal klesnúť zo 60 % v roku 1995 na 41 % v roku 2030. Európa by mala v roku 2030 zaznamenať okolo 744 miliónov turistov, čo zodpovedá ročnej miere rastu 2,3 %.**

II. Cestovný ruch v Európe

Hlavné výzvy, ktorým čelí súčasný svet a ku ktorým patrí predovšetkým globalizácia, demografické zmeny populácie a tlak na zdroje, si vyžadujú nový prístup a urýchlené konanie aj zo strany Európskej únie. S ohľadom na tieto skutočnosti, **predstavila Európska komisia v marci 2010 stratégiu Európa 2020 na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu**, ktorá predstavuje víziu európskeho sociálneho trhového hospodárstva v 21. storočí.

Cestovný ruch je hospodárska činnosť, ktorá je v EÚ schopná vytvárať rast a zamestnanosť a súčasne prispievať k hospodárskemu a sociálnemu rozvoju a integrácii, najmä pokiaľ ide o vidiecke a horské oblasti, pobrežné regióny a ostrovy, okrajové a veľmi vzdialené regióny. Sektor európskeho cestovného ruchu, ktorý tvorí približne 1,8 milióna najmä malých a stredných podnikov zamestnávajúcich okolo 5,2 % celkovej pracovnej sily (čo je asi 9,7 milióna pracovných miest s významným podielom mladých ľudí), **vytvára v EÚ viac ako 5 % HDP a táto miera sa neustále zvyšuje. Cestovný ruch tak predstavuje tretiu**

najrozsiahlejšiu sociálno-ekonomickú aktivitu v EÚ, a to po obchodnom a distribučnom odvetví a stavebníctve. **S ohľadom na nadväznú a zabezpečujúcu odvetvia je prínos cestovného ruchu k HDP ešte vyšší, ak berieme do úvahy, že vďaka nemu vzniká viac ako 10 % HDP Európskej únie a približne 12 % pracovných miest.** Ak v tomto ohľade porovnáme vývoj za posledných desať rokov, rast zamestnanosti v odvetví cestovného ruchu bol vždy výraznejší ako v ostatných odvetviach hospodárstva.

Riešenie úloh v oblasti európskeho cestovného ruchu vyžaduje koordinovaný prístup na všetkých úrovniach EÚ. Európska komisia publikovala 30. júna 2010 oznámenie: „**Európa ako popredná svetová destinácia cestovného ruchu – nový politický rámec pre európsky cestovný ruch**“. Oznámenie venuje pozornosť ambicióznemu návrhu politiky európskeho cestovného ruchu, ktorý patrí medzi kľúčové odvetvia európskeho hospodárstva. Jeho hlavným cieľom je zvýšenie konkurencieschopnosti udržateľného, zodpovedného a etického cestovného ruchu v Európe so zohľadnením sociálnej politiky, územnej súdržnosti a príspevku sektora cestovného ruchu k ochrane a podpore európskeho prírodného a kultúrneho dedičstva.

V oznámení sa navrhuje realizovať aktivity na podporu cestovného ruchu založené na 4 osiach:

- a) podnietiť konkurencieschopnosť sektora cestovného ruchu v Európe,
- b) podporiť rozvoj udržateľného, zodpovedného a kvalitného cestovného ruchu,
- c) upevniť obraz a zviditeľnenie Európy ako súboru udržateľných a kvalitných destinácií,
- d) maximalizovať potenciál politík a existujúcich finančných nástrojov EÚ na rozvoj cestovného ruchu.

S nadobudnutím platnosti **Lisabonskej zmluvy** dňa 1. 12. 2009 vzrastá aj význam cestovného ruchu v Európskej únii. Táto zmluva **položila právny základ pre európsku politiku cestovného ruchu**.

Podľa výsledkov prieskumu Európskej komisie medzi obyvateľmi 27 členských krajín Európskej únie, Nórska, Islandu, Chorvátska, Turecka, Srbska, Izraela a bývalej juhoslovanskej republiky Macedónsko o ich postojoch k cestovaniu, dovolenkových plánoch a preferenciách na rok 2012 až 72 % občanov EÚ cestovalo v roku 2011 na dovolenku a viac ako 80 % uviedlo, že plánuje ísť na dovolenku aj v roku 2012. Medzi najdôležitejšie zistenia prieskumu patria:

- Väčšina obyvateľov EÚ uprednostňovala plánovanie svojej dovolenky **individuálne**: 53 % Európanov si objednalo svoju dovolenku cez internet; 49 % tých, ktorí boli v roku 2011 na dovolenke, si radšej organizovali rôzne časti cesty samostatne, než by si ich mali objednať spolu v jednom balíku.
- Pri výbere miesta dovolenky sa spoliehali na **odporúčania svojej rodiny a priateľov**; na ústne odporúčanie dalo pri výbere destinácie 52 % európskych dovolenkárov, zatiaľ čo na internet 40 %.
- **Na dovolenku cestovali prevažne autom alebo motorkou**; z tých, ktorí cestovali na dovolenku v roku 2011, uprednostnilo 78 % tieto dopravné prostriedky (v roku 2010 to bolo 40 %); v roku 2011 bol zaznamenaný aj mierny nárast využitia lietadiel oproti roku 2010 (46 % v porovnaní s 39 %).

- Európski dovolenkári vyhľadávali **odpočinok a rekreáciu**: 48 % tých, ktorí boli na dovolenke v roku 2011, zohľadňovali tento účel, čo bolo viac než v roku 2010 (36 %); nasledovali „slnko a pláž“ a „návšteva rodiny a priateľov“ (28 %).
- Oceňovali **prírodné krásy a kvalitné služby**: viac než 50 % občanov EÚ by sa opäť vrátilo na to isté miesto kvôli prírode; viac ako 90 % respondentov EÚ bolo spokojných s výberom destinácie a s kvalitou ubytovania.
- Európania budú cestovať aj v roku 2012: 73 % respondentov sa nevzdá svojich dovoleniek ani v čase krízy, hoci 33 % zmenilo svoje pôvodné plány; 41 % respondentov, ktorí sa chystajú cestovať na dovolenku v roku 2012, plánuje skôr dlhodobejšie dovolenky (4 až 13 nocí), než krátkodobé pobyty (27 %); prednosť by opätovne dali svojej domovskej krajine (52 %) alebo niektorej z krajín EÚ (37 %); preferované destinácie v roku 2012 budú Španielsko (10 %), Taliansko (7 %), Francúzsko (6 %), Grécko (4 %), Rakúsko, Veľká Británia a Nemecko (3 %).

Podľa štatistických údajov Eurostatu zostal počet dovolenkových pobytov uskutočnených občanmi 27 členských krajín Európskej únie v období rokov 2008 a 2011 stabilný.

III. Porovnanie cestovného ruchu krajín V4 a Rakúska

Pri porovnaní cestovného ruchu Slovenska a ostatných krajín V4 (Česka, Maďarska, Poľska) a Rakúska za obdobie rokov 2007 až 2010 zistíme, že **Slovensko zaostáva za okolitými krajinami vo všetkých ukazovateľoch**. Najvyšší počet turistov má Rakúsko, pričom zahraniční dvojnásobne prevyšujú domácich. Opačný prípad je v Poľsku, Maďarsku a na Slovensku, ktoré majú vyšší počet domácich turistov než zahraničných. V Česku je pomer medzi domácimi a zahraničnými turistami mierne v prospech zahraničných. Podiel cestovného ruchu na HDP bol najvyšší v Maďarsku (5,9 % v roku 2008), nasleduje Rakúsko (5,5 % v roku 2011), Poľsko (4,9 % v roku 2011) a Česko (2,9 % v roku 2009). V SR bol v roku 2011 podiel cestovného ruchu na HDP 2,5 %.

Tabuľka č. 1 Porovnanie počtu turistov krajín V4 a Rakúska za roky 2007 - 2010 (v tis.)

Rakúsko	2007	2008	2009	2010
Počet turistov celkom (ubytovaných návštevníkov)	31 141	32 616	32 317	33 389
zahraniční	20 773	21 935	21 355	22 004
domáci	10 367	10 681	10 961	11 385
Poľsko				
Počet turistov celkom (ubytovaných návštevníkov)	18 947	19 556	19 354	20 462
zahraniční	4 387	4 046	3 862	4 135
domáci	14 560	15 510	15 492	16 327
Česko				
Počet turistov celkom (ubytovaných návštevníkov)	12 961	12 836	11 986	12 471
zahraniční	6 680	6 649	6 032	6 334
domáci	6 281	6 186	5 954	6 137
Maďarsko				

Počet turistov celkom (ubytovaných návštevníkov)	7 474	7 651	7 151	7 473
zahraniční	3 451	3 516	3 228	3 462
domáci	4 023	4 135	3 923	4 011
Slovensko				
Počet turistov celkom (ubytovaných návštevníkov)	3 778	4 083	3 381	3 392
zahraniční	1 685	1 767	1 298	1 327
domáci	2 093	2 316	2 083	2 066

Zdroj: UNWTO - Compendium of Tourism Statistics, 2012 Edition

V súvislosti so zložitou ekonomickou situáciou a vzrastajúcou konkurenciou tieto krajiny prijímajú rôzne opatrenia na posilnenie postavenia cestovného ruchu.

V roku 2010 Spolkové ministerstvo hospodárstva, rodiny a mládeže **Rakúskej republiky** predstavilo novú stratégiu cestovného ruchu. Jej hlavným prvkom je zameranie sa na rakúske jedinečnosti, v čom má krajina konkurenčnú výhodu. Stratégia sa prioritne zameriava na päť kľúčových oblastí, ako marketing, inovácie, dotácie, infraštruktúra a podnikateľské prostredie. Ministerstvo úzko spolupracuje s Rakúskou bankou pre rozvoj cestovného ruchu (ÖHT- Österreichische Hotel und Tourismusbank). V oblasti inovácií Rakúsko udeľuje od roku 2012 ocenenie za najlepšie inovatívne prístupy a poskytuje dotácie na podporu inovatívnych projektov cestovného ruchu vo výške 1 mil. EUR ročne založených na spolupráci zainteresovaných subjektov v destináciách. V oblasti infraštruktúry venuje pozornosť zvýšeniu mobility prostredníctvom verejnej dopravy. Dôraz sa kladie aj na iniciatívy a projekty orientované na „cestovný ruch pre všetkých“, predovšetkým na bezbariérový cestovný ruch. V oblasti podnikateľského prostredia je snahou zabezpečiť konkurenčné prostredie udržiavaním nízkeho administratívneho zaťaženia pre malé a stredné podniky.

V **Maďarsku** v rámci prekonávania negatívnych vplyvov ekonomickej krízy od júla 2009 znížili sadzbu DPH na ubytovacie služby na 18 % (v súčasnosti je v Maďarsku DPH 27 %). Maďarská národná centrála cestovného ruchu (Magyar Turizmus Zrt.) kladie dôraz na propagačné aktivity v susedných krajinách, zatiaľ čo marketingovú kampaň na vzdialených trhoch realizuje v spolupráci s ostatnými krajinami V4. Maďarsko sa vo väčšej miere sústreďuje aj na podporu domáceho cestovného ruchu. V tejto súvislosti sa v roku 2011 zaviedol nový systém zamestnaneckých benefítov pod názvom Széchenyiho karta, ktorá má pomôcť dosiahnuť lepšie výsledky v domácom cestovnom ruchu v nadchádzajúcich rokoch.

Česká republika implementuje od roku 2010 Národný program podpory cestovného ruchu, v rámci ktorého je aj podprogram „Cestovný ruch pre všetkých“, ktorý je zameraný na rozvoj nových produktov zameraných na zníženie sezónnosti cestovného ruchu a vytváranie podmienok na tvorbu nových pracovných miest počas celého kalendárneho roka. Program je orientovaný na vytváranie nových produktov domáceho cestovného ruchu vrátane marketingovej podpory pre novovytvorené produkty. Projekt potrvá do roku 2013 a nenávratné finančné prostriedky poskytnuté v rámci tohto programu sa poskytujú do výšky maximálne 50 %, zvyšok si musí dofinancovať z vlastných zdrojov žiadateľ.

Poľsko vypracovalo strategické smerovanie rozvoja cestovného ruchu do roku 2015, ktorému predchádzala analýza podmienok poľského cestovného ruchu a jeho porovnanie so svetovými a európskymi trendmi, čo viedlo k definovaniu prioritných oblastí na posilnenie dynamiky rozvoja cestovného ruchu. Ide napr. o vysoko konkurenčný produkt cestovného ruchu, rozvoj ľudských zdrojov, marketingovú podporu atď.

Konkurencieschopnosť cestovného ruchu aj v rámci strednej Európy ovplyvňuje cena, ktorej významnú časť predstavuje DPH.

Tabuľka č. 2 DPH vo vybraných krajinách k 1. januáru 2012

	Slovensko	Česko	Maďarsko	Poľsko	Rakúsko
Ubytovanie (%)	20	14	18	8	10
Stravovanie (%)	20	20	27	8	10

IV. Cestovný ruch na Slovensku

Vývoj počtu návštevníkov v ubytovacích zariadeniach cestovného ruchu na Slovensku od roku 1998 mal stúpajúcu tendenciu, s výnimkou rokov 2003 a 2004, kedy sa zaznamenal mierny pokles (-2 % a -4 %) až po rok 2009, v ktorom sa naplno prejavila globálna finančná kríza. Rok 2009 z hľadiska počtu turistov možno tak považovať za rok veľkého poklesu, keď celkový počet turistov poklesol až o 17 % v porovnaní s rokom 2008. Pokles bol ešte výraznejší v prípade zahraničných turistov (-27 %), zatiaľ čo počet domácich turistov klesol o -10 %. Cestovný ruch však potvrdil svoju pružnosť a odolnosť voči meniacim sa ekonomickým podmienkam a rok 2010 možno charakterizovať už ako rok stabilizácie, v ktorom sa zaznamenal, hoci minimálny, ale predsa rastúci počet turistov oproti roku 2009. Rok 2011 priniesol už zaujímavejší rast počtu návštevníkov v ubytovacích zariadeniach cestovného ruchu asi o 5 %, kedy vzrástol na 3 571 093 oproti 3 392 361 v roku 2010. Rast bol vyšší u zahraničných turistov (+10 %), než u domácich (+2 %). Turisti však na Slovensku strávili menej času, keďže priemerný počet prenocovaní klesol z 3,1 na 2,9.

Domáci návštevníci prevažujú nad zahraničnými v ubytovacích zariadeniach cestovného ruchu na Slovensku. Podiel domácich turistov klesol zo 66 % v roku 1998 na 55 % v roku 2007. Od roku 2008 začal tento podiel mierne stúpať, najvyšší bol v roku 2009 (62 %) a v roku 2011 klesol na 59 %. Pritom s rastúcim podielom domácich turistov klesal podiel zahraničných turistov, ktorý bol v roku 1998 34 % a v roku 2011 len 41 %. (Bližšie v prílohe – graf č. 4)

Najviac návštevníkov prišlo v roku 2011 na Slovensko z okolitých štátov. Najdôležitejším zdrojovým trhom je tradične Česká republika, ktorá má na konte tretinu celkových prenocovaní zahraničných turistov v ubytovacích zariadeniach na Slovensku. Z Česka prišlo o 10 % viac turistov ako v roku 2010, čím sa ich počet zvýšil v roku 2011 na 477 159. Významný podiel na prenocovaniach má aj Poľsko, viac ako 10 %. Hoci je Poľsko druhý štát s najvyšším počtom turistov s rastom ich počtu asi o 6 % z 161 851 v roku 2010 na 172 001 v roku 2011, poľská klientela sa nevracia na Slovensko v takej miere ako pred krízou. Tretím štátom s najvyšším počtom návštevníkov je Nemecko, kde prišlo k rastu zo 131 674 turistov v porovnaní s rokom 2010 o viac ako 1 %, kedy prišlo 133 431 turistov. V prípade Nemecka je pre Slovensko nepriaznivý pokles počtu prenocovaní v roku 2011 takmer 6 % v porovnaní s rokom 2010. **Poradie štátov podľa počtu turistov v ubytovacích zariadeniach cestovného ruchu na Slovensku bolo v roku 2011 nasledujúce: 1. Česká republika, 2. Poľsko, 3. Nemecko, 4. Maďarsko, 5. Rakúsko, 6. Taliansko, 7. Spojené**

kráľovstvo, 8. Francúzsko, 9. Ukrajina, 10. Rusko. Z okolitých štátov najvyšší rast počtu turistov sa zaznamenal z Maďarska (15 %), nasledovalo Rakúsko s rastom počtu turistov o 14 % z počtu 51 678 na 58 983 v roku 2011. V roku 2011 významne vzrástol počet turistov z Ruska (30 %) a predovšetkým z Ukrajiny (viac ako 64 %). Tieto krajiny majú však naďalej pomerne nízke podiely na návštevnosti Slovenska (okolo 2 %).

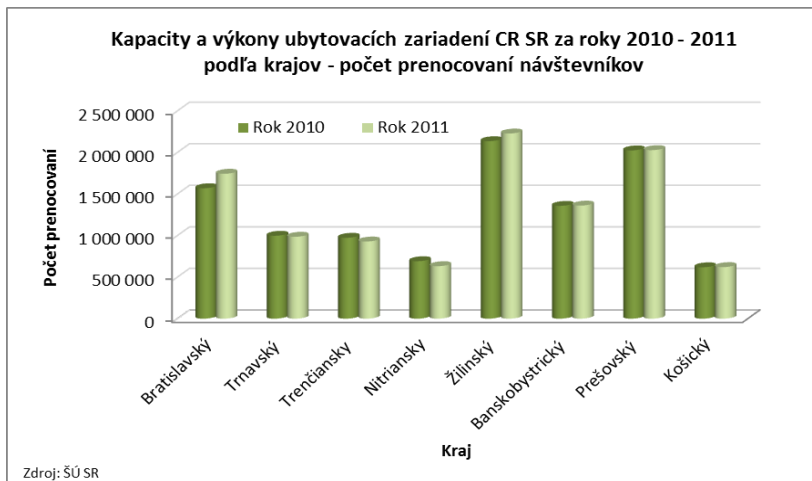
Pozitívny trend v raste počtu zahraničných turistov sa prejavil aj na devízových príjmoch z aktívneho zahraničného cestovného ruchu (AZCR) v roku 2011. V porovnaní s rokom 2010 došlo k rastu o 3,6 % z 1 684,7 mil. EUR na 1 744,7 mil. EUR v roku 2011. Saldo zahraničného cestovného ruchu je stále aktívne a v roku 2011 bolo 177,9 mil. EUR avšak oproti roku 2010 pokleslo o 16,9 % (príloha – graf č. 5).

Podiel cestovného ruchu na HDP bol v roku 2011 2,5 %, podobne ako v roku 2010. V štátoch EÚ vytvára cestovný ruch viac ako 5 % HDP, čo znamená, že Slovensko je výrazne pod touto hodnotou.

Podľa zisťovania Štatistického úradu SR o dovolenkových pobytov a služobných cestách **v roku 2011 občania Slovenskej republiky uskutočnili spolu 6 854 991 dovolenkových pobytov, čo je o 15,3 % viac než v roku 2010.** Prevažná väčšina dovolenkových pobytov sa uskutočnila v SR (4 129 847), zvyšných 2 725 144 pobytov v zahraničí. Oproti roku 2010 je to nárast o 15,8 %.

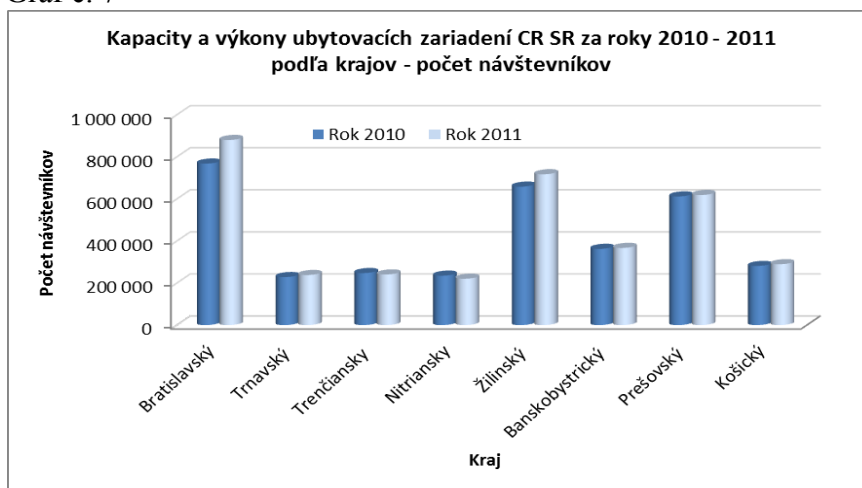
V roku 2011 bolo na Slovensku 3 011 ubytovacích zariadení (z toho 616 hotelov a motelov) s kapacitou vyše 148- tisíc lôžok. Ich počet však oproti roku 2010 celkovo klesol o viac ako 3 %. V porovnaní s rokom 2010 poklesol predovšetkým počet penziónov a turistických ubytovní, mierny pokles zaznamenal aj počet chatových osád. Výrazne klesajúci trend zaznamenalo ubytovanie v súkromí (takmer -12 % oproti roku 2010). Naopak penzióny a motely stúpili o necelé jedno percento. **Využitie kapacít je v priebehu roka veľmi kolísavé** vzhľadom na výrazný vplyv sezónnosti. Celoročné využitie kapacity ubytovacích zariadení na Slovensku je veľmi nízke. Zatiaľ čo využitie stálych lôžok bolo v roku 1998 tesne nad 30 %, v roku 2011 to bolo necelých 22 %. Napriek najnižšej hodnote využitia ubytovacích kapacít za posledných 13 rokov, niektoré kraje zaznamenali nárast. Výkony z hľadiska počtu prenocovaní návštevníkov v roku 2011 s porovnaním s rokom 2010 podľa jednotlivých krajov v Slovenskej republike (SR) dokumentuje *graf č. 6*:

Graf č. 6

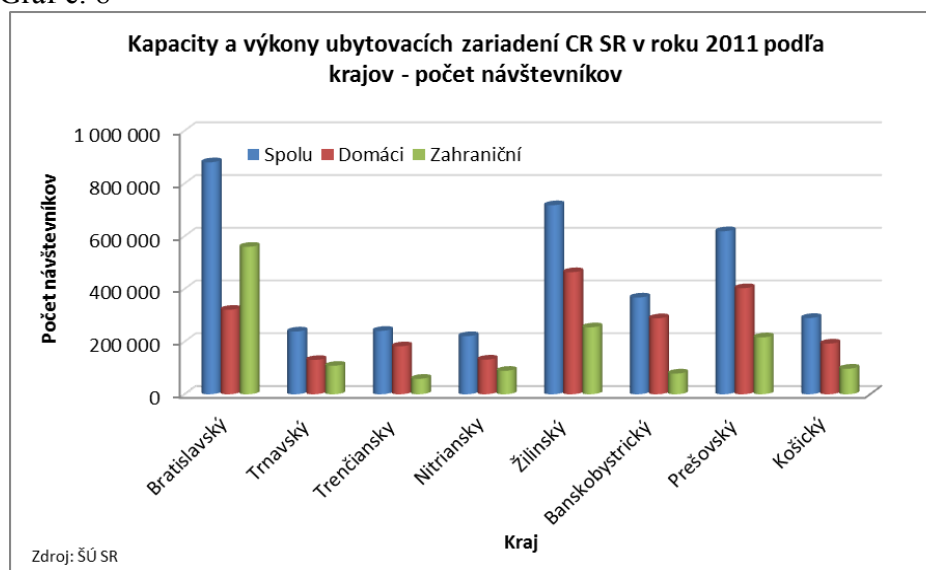
Najviac návštevníkov zaznamenal Bratislavský kraj, ktorý v roku 2011 navštívilo 879 878 turistov, z ktorých 559 264 bolo zahraničných. Pomerne **vysokú návštevnosť má aj Žilinský a Prešovský kraj**. Zároveň treba skonštatovať, že **prenocovania v Bratislavskom kraji majú krátkodobý charakter** a je tu aj najnižší priemerný počet prenocovaní (okolo 2). Nasleduje Košický kraj, v ostatných krajoch tento ukazovateľ vykazuje v zásade vyrovnanú tendenciu (pozri *graf č. 7*).

Graf č. 7

Graf č. 8 dokumentuje členenie výkonov ubytovacích kapacít v jednotlivých krajoch SR v závislosti od počtu návštevníkov s poukázaním na domácich návštevníkov, zahraničných návštevníkov a návštevníkov spolu v roku 2011:

Graf č. 8

Z porovnania počtu návštevníkov a **počtu prenocovaní** vyplýva **rozdielnosť dĺžky pobytu**. Pokiaľ v Bratislavskom kraji prevládajú krátkodobé pobyty, v Žilinskom, Prešovskom i v Trnavskom kraji ide o dlhodobé pobyty, ktoré sú spojené s kúpeľníctvom a dovolenkami (*graf č. 6*).

Pri vnímaní Slovenska zahraničnými návštevníkmi poznatky výskumu realizovaného pri spracúvaní Marketingovej stratégie Slovenskej agentúry pre cestovný ruch na roky 2011 –

2013 ukazujú, že viac ako 35 % zahraničných návštevníkov bolo pri návšteve Slovenska veľmi spokojných a viac ako 42 % bolo spokojných. Pritom medzi najpozitívnejšie prvky Slovenska ako krajiny cestovného ruchu hodnotili:

- krásne scenérie a prírodné atraktivity,
- kultúrne a historické atraktivity,
- tradície a originalitu,
- odpočinok a únik.

Z hľadiska výkonov a následného vplyvu na ekonomiku a spoločnosť je potrebné venovať pozornosť slovenským liečebným kúpeľom. Kúpeľná starostlivosť je súčasne synonymom prevencie a investícií do vlastného zdravia. Bohatstvo v podobe prírodných liečivých zdrojov posúva Slovensko na stupienkoch obľúbenosti ako destinácie cestovného ruchu. Väčšina slovenských liečebných kúpeľov má dlhú tradíciu a mnohé z nich fungujú niekoľko storočí. V Slovenskej republike je 21 prírodných liečebných kúpeľov a 9 kúpeľných liečební, v ktorých sa nachádza takmer 90 ubytovacích zariadení. V roku 2011 sa v týchto zariadeniach ubytovalo viac ako 260 tis. hostí a zaznamenali viac ako 2,4 mil. prenocovaní. To znamená, že v porovnaní s ostatnými ubytovacími zariadeniami cestovného ruchu sa kapacity liečebných kúpeľov podstatne viac využívajú, v priemere viac ako 60 %.

B. Východiská stratégie rozvoja cestovného ruchu na Slovensku do roku 2020

Pri tvorbe Stratégie rozvoja cestovného ruchu do roku 2020 sme vychádzali z koncepčných dokumentov, ktoré prijala vláda SR, jej orgány a ich realizácia bude ovplyvňovať vývoj cestovného ruchu v nadchádzajúcom období.

Okrem poznatkov o vývoji cestovného ruchu na Slovensku, v okolitých krajinách aj vo svete, budú jeho vývoj ovplyvňovať aj ďalšie skutočnosti.

I. Programové vyhlásenie vlády SR na roky 2012 – 2016

V programovom vyhlásení vlády SR je cestovný ruch zahrnutý do viacerých oblastí. V rámci ekonomickej diplomacie bude vláda SR venovať pozornosť **dobudovaniu systému jednotnej prezentácie Slovenska v zahraničí s osobitným dôrazom** na maximálnu mieru synergie kultúrnych hodnôt, ekonomických záujmov a na podporu cestovného ruchu.

V 3. časti zameranej na trvalo udržateľný hospodársky rozvoj sa vláda zaväzuje **podporovať rozvoj nemotorovej, predovšetkým cyklistickej dopravy. Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu (SARIO) bude reformovaná na medziinštitucionálny subjekt, ktorý musí zvýšiť intenzitu vyhľadávania nových kvalitných investorov** vo všetkých oblastiach - od materiálnej výroby, cez logistiku, energetiku, **cestovný ruch**, ako aj v oblasti **služieb**, ale najmä podpory rozvoja výskumných a vývojových zložiek nadnárodných spoločností.

V tejto časti je samostatne uvedený aj cestovný ruch s tým, že **cieľom hospodárskej politiky** v tejto oblasti **bude zvyšovanie konkurencieschopnosti cestovného ruchu pri lepšom využívaní jeho potenciálu so zámerom vyrovnávať regionálne disparity a vytvárať nové pracovné príležitosti**. Na realizáciu tohto cieľa bude potrebné

predovšetkým prehodnotiť inštitucionalizáciu riadenia a koordinácie činností subjektov zodpovedajúcich za rozvoj cestovného ruchu na všetkých úrovniach, vypracovať novú stratégiu na oživenie cestovného ruchu, na zvýšenie jeho kvality a konkurencieschopnosti, podporiť lepšie využívanie turistického potenciálu Slovenska a zvýšiť efektívnosť a transparentnosť využívania verejných zdrojov na podporu rozvoja cestovného ruchu, vrátane zefektívnenia využitia fondov EÚ.

V rámci starostlivosti o životné prostredie vláda SR zabezpečí **rozvoj environmentálnej osvetu a regulovaného cestovného ruchu**.

Z obsahu 7. časti orientovanej na rozvoj regiónov vyplýva zámer vlády **cielenne podporiť rozvoj cestovného ruchu aj prostredníctvom organizácií destinačného manažmentu** v spolupráci s miestnou a územnou samosprávou. Súčasne sa vláda zaväzuje, že **posilní ekonomický rozvoj regiónov aj s dôrazom na podporu** malého a stredného podnikania a **cestovného ruchu ako perspektívneho sektora pre tvorbu nových pracovných príležitostí**. Vytvorí tiež podmienky na skvalitňovanie a inovovanie činnosti regionálnych agentúr. Vláda bude **posilňovať regionálnu a cezhraničnú spoluprácu** s krajinami V4, Rakúskom a Ukrajinou. Vláda SR zameria pozornosť na prípravu a implementáciu makroregionálnych stratégií, najmä na Stratégiu EÚ pre Dunajský región v spolupráci so všetkými štátmi a európskymi inštitúciami, ktoré sa na jej príprave a realizácii podieľajú. V rámci cezhraničných väzieb v regióne vláda podporí euroregionálne združenia a dôslednú implementáciu programov cezhraničnej spolupráce spolufinancovaných z fondov EÚ.

Vo vidieckych regiónoch vláda SR vytvorí podmienky aj na **komplexnú podporu rozvoja vidieckeho turizmu a agroturistiky**, vrátane budovania infraštruktúry, chýbajúcich inštitúcií, informačného a rezervačného systému a podpory marketingu v cestovnom ruchu.

II. Program stability Slovenskej republiky na roky 2012 až 2015

Európska komisia zverejnila 3. marca 2010 návrh stratégie „Európa 2020“, ktorú schválila Európska rada v marci 2010 a prijala na summite v júni 2010. Táto zdôrazňuje potrebu posilnenia riadiaceho rámca a v súlade s tým navrhuje architektúru stratégie, ktorá by mala na jednej strane spočívať v tematickom prístupe, na druhej strane v cielenejšom dohľade nad členskými štátmi.

Vláda SR v apríli 2012 predložila Európskej komisii základné národné dokumenty stratégie: Národný program reforiem Slovenskej republiky 2012 a Program stability Slovenskej republiky na roky 2012 až 2015, ktorý bol prijatý uznesením vlády SR č. 156 z 27. apríla 2012. Dokumenty sa však budú aktualizovať v súlade so zámermi novej vlády sformulovanými v Programovom vyhlásení vlády SR na roky 2012 – 2016.

V nadväznosti na analytickú časť materiál uvádza, že v **strednodobom horizonte** prognóza vývoja ekonomiky v programe stability prezentuje stratégiu, ktorá by mala vyústiť do zrušenia procedúry nadmerného deficitu. **Základným cieľom zostáva dosiahnutie fiškálnej pozície, ktorá zabezpečí dlhodobú udržateľnosť verejných financií**. Program vychádza zo skutočnosti, že nevyhnutným predpokladom splnenia tohto cieľa je naplnenie schváleného rozpočtu na rok 2012, ktorý predpokladá deficit 4,6 % HDP a prijatie konsolidačných opatrení vo výške 2,3 % HDP. V nasledujúcich rokoch sa predpokladá

pokračovanie znižovania deficitu tak, aby sa zabezpečilo konsolidačné úsilie vo výške 0,5 % HDP ročne. Cieľová hodnota deficitu na rok 2014 bola preto stanovená vo výške 2,3 % HDP a na rok 2015 vo výške 1,7 % HDP.

Oficiálne prognózy MF SR zo 7. februára 2012 odrážajú najmä očakávané zhoršenie vývoja najvýznamnejších obchodných partnerov Slovenska v roku 2012 a dodatočnú fiškálnu konsolidáciu v rokoch 2013 - 2015. V nasledujúcich rokoch prognózy očakávame postupné zrýchlenie rastu až na 3,7 % a jeho štruktúra bude vyváženejšia, keďže dôjde už aj k rastu spotreby domácností spojenej s obratom na trhu práce.

Tabuľka č. 3 Prognóza vybraných indikátorov vývoja ekonomiky SR pre východiská rozpočtu pre rok 2013

P.č.	Ukazovateľ	m.j.	Skutočnosť		Prognóza			
			2010	2011	2012*	2013	2014	2015
1	HDP, bežné ceny	mld. €	65,7	69,1	71,3	74,8	79,2	84,0
2	HDP, stále ceny	%	4,2	3,3	1,1	2,7	3,6	3,7
3	Konečná spotreba domácností a NISD	%	-0,7	-0,4	0,0	0,7	2,9	3,9
4	Konečná spotreba verejnej správy	%	1,1	-3,5	-2,1	-4,2	1,2	-1,9
5	Tvorba hrubého fixného kapitálu	%	12,4	5,7	1,6	2,1	1,9	2,9
6	Export tovarov a služieb	%	16,5	10,8	2,2	8,2	5,9	5,3
7	Import tovarov a služieb	%	16,3	4,5	0,7	7,8	5,2	4,7
8	Produkčná medzera (podiel na potenciálnom produkte)	%	-1,0	-0,1	-1,6	-1,5	-0,8	0,0
9	Priem. mesačná mzda za hospodárstvo (nominálny rast)	%	3,2	2,2	3,4	4,3	4,7	5,6
10	Priemerný rast zamestnanosti, podľa VZPS	%	-2,0	1,5	-0,3	0,4	0,6	0,8
11	Priemerný rast zamestnanosti, podľa ESA95	%	-1,5	1,9	-0,2	0,3	0,5	0,8
12	Priemerná miera nezamestnanosti, podľa VZPS	%	14,4	13,5	13,8	13,7	13,5	13,2
13	Priemerná evidovaná miera nezamestnanosti	%	12,5	13,2	13,6	13,6	13,5	13,2
14	Harmonizovaný index spotrebiteľských cien (HICP)	%	0,7	4,1	2,8	2,3	2,3	2,5
15	Bilancia bežného účtu (podiel na HDP)	%	-2,5	0,1	-0,2	-0,3	0,3	0,6

* pre rok 2012 je dostupná aj spresnená tzv. flash prognóza

Zdroj: MF SR

Z hľadiska cestovného ruchu je potrebné uviesť, že vzhľadom na pomalší vývoj ekonomiky bude trh práce v roku 2012 stagnovať. Očakávaný rast miezd v roku 2012 by mal byť vyšší ako v roku 2011. Priemerná nominálna mzda v roku 2012 tak dosiahne 813 EUR. Od roku 2013 by sa nominálna mzda mala zvyšovať rýchlejším tempom. To bude znamenať

akceleráciu reálnej mzdy v nasledujúcich rokoch v priemere o 2,4 % ročne, napriek plánovanej konsolidácii.

Spotrebiteľský dopyt v cestovnom ruchu ovplyvňuje aj inflácia. Odhadovaná výška inflácie CPI pre rok 2012 je 2,8 %. V ďalších rokoch by sa miera inflácie mala znížiť. V roku 2013 sa očakáva ďalšie zníženie inflácie na 2,3 %, nasledované iba miernym rastom do roku 2015 na priemernú úroveň 2,5 %.

III. Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2011 – Zmeny a doplnky č. 1 KURS 2001

Koncepcia územného rozvoja Slovenska, ako jeden zo základných územno-plánovacích dokumentov, tvorí základ a východisko nielen na územne koordinovaný rozvoj územia Slovenska, ale aj na územné plánovanie menších územných celkov.

V smernej časti je pre cestovný ruch uvedené, že v ostatnom desaťročí v procese rekreácie a turizmu prebiehajú neustále zmeny vyplývajúce predovšetkým z transformačných zmien v oblasti socio-ekonomickej a politickej. Základom rozvoja turizmu zostáva prírodný a civilizačný potenciál, stav dopravnej siete a materiálno-technickej základne – vybavenosti.

Hlavné druhy rozvoja turizmu na Slovensku sú: cestovný ruch horský počas celého roka, kúpeľný a kultúrno-poznávací. Ďalšie druhy cestovného ruchu sú vodný, vidiecky, tranzitný a pod.

Záväzná časť uvedeného dokumentu **uvádzajúca tzv. regulatívy pre cestovný ruch** v 9. časti stanovuje:

- 9.1. Podporovať tie druhy turizmu, ktoré sú predmetom medzinárodného záujmu a ktoré z hľadiska potenciálu patria medzi ťažiskové na Slovensku.
- 9.2. Nadviazať na medzinárodný turizmus, a to najmä sledovaním turistických tokov a dopravných trás prechádzajúcich, resp. končiacich v Slovenskej republike.
- 9.3. Previazať dôslednejšie ciele rekreačného a poznávacieho turizmu.
- 9.4. Dotvoriť funkčno-priestorový systém rekreácie a turizmu na celoslovenskej úrovni vytváraním siete rekreačných územných celkov, siete rekreačných záujmových území väčších miest a siete ucelených území vidieckeho osídlenia.
- 9.5. Viazat' lokalizáciu služieb zabezpečujúcich proces rekreácie a turizmu prednostne do sídiel s cieľom zamedziť neodôvodnené rozširovanie rekreačných útvarov vo voľnej krajine s využitím obnovy a revitalizácie historických mestských a vidieckych celkov a objektov kultúrnych pamiatok.
- 9.6. Podporovať podmienky na prímestskú rekreáciu obyvateľov miest v ich záujmovom území.
- 9.7. Podporovať rozvoj kúpeľných miest so zriadenými prírodnými liečebnými kúpeľmi alebo kúpeľnými liečebňami, za súčasného rešpektovania tvorby kúpeľného prostredia a ochrany kúpeľných území kúpeľných miest.
- 9.8. Podporovať vznik a rozvoj miestnych kúpeľov na základe využitia špecifik daného územia.
- 9.9. Na podporu rozvojových smerov turizmu využívať železničnú a cestnú dopravu, rozvoj a prepájanie cyklotrás, ako aj budovanie príslušnej technickej infraštruktúry.

9.10. Zabezpečovať na územiach európskej sústavy chránených území a územiach národnej sústavy chránených území funkcie spojené s rozvojom turizmu a rekreácie tak, aby nedochádzalo k zhoršeniu stavu ochrany týchto území a predmetu ich ochrany.

IV. Národná stratégia regionálneho rozvoja Slovenskej republiky

Národná stratégia regionálneho rozvoja prijatá uznesením vlády SR č. 296/2010 z 12. 5. 2010 pre cestovný ruch uvádza, že realizácia podpory zamestnanosti v cestovnom ruchu bude vyžadovať užšiu medzirezortnú a medzisektorovú spoluprácu. Obce a mestá môžu realizáciou týchto hospodárskych a ekonomických aktivít za súčinnosti vlády SR prispievať k efektívnemu znižovaniu regionálnych disparít a priaznivo celoplošne podporovať hospodársky rast jednotlivých častí Slovenska.

Problémovou oblasťou, ktorá vyžaduje prioritné riešenie v cestovnom ruchu, je nedostatočné využívanie nových informačných technológií (napr. systémy rezervovania cestovného ruchu vrátane regionálnej úrovne, nedostatočná previazanosť siete turistických informačných centier a pod.).

V rámci priorít a cieľov stratégie rozvoja krajov SR konštatuje, že v oblasti služieb a cestovného ruchu je možné predpokladať najmä zlepšovanie kvality poskytovaných služieb, starostlivosti o zákazníka, lepšej a rýchlejšej komunikácie elektronickou formou medzi odberateľmi a dodávateľmi služieb. Od poskytovateľov služieb možno očakávať aj lepšiu jazykovú vybavenosť a organizáciu služieb.

Tento dokument k faktorom rozvoja všetkých krajov na Slovensku zaraďuje aj cestovný ruch.

V. Ochrana prírody – zonácia

Zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov upravuje pôsobnosť orgánov štátnej správy a obcí, ako aj práva a povinnosti právnických osôb a fyzických osôb pri ochrane krajiny. V tejto súvislosti zákon osobitne predpokladal vydanie nariadenia, ktorým sa vyhlásia zóny Tatranského národného parku, keďže zóny v ostatných chránených územiach vyhlásené pred účinnosťou zákona považuje za zóny v zmysle tohto zákona.

Napriek doteraz vykonaným prácam sa zonáciu Tatranského národného parku doteraz nepodarilo prijať. Z hľadiska cestovného ruchu ide pritom o jedno z najvýznamnejších území medzinárodného charakteru.

Z hľadiska rozvoja cestovného ruchu je v rámci zonácie potrebné, aby v chránených územiach boli vymedzené územia určené pre rozvoj cestovného ruchu, keďže aktivity cestovného ruchu existovali v niektorých lokalitách už pred vyhlásením chránených území a existujú aj v súčasnosti. Konkurencieschopnosť stredísk si vyžaduje obnovu, rekonštrukciu a prispôbienie stredísk novým požiadavkám, zabrániť novým hrozbám (klimatické zmeny, globalizácia, trendy a potreby) a preto je potrebné vymedziť územia pre cestovný ruch s ohľadom na tieto faktory, teda s perspektívou rozvojových aktivít. V súlade s filozofiou

nového pripravovaného zákona o ochrane prírody a krajiny sa musia vymedziť územia pre cestovný ruch ako ekologicko-funkčné priestory so stanovenými pravidlami.

VI. Vzdelávanie a ľudské zdroje pre cestovný ruch

Ľudské zdroje majú pre rozvoj cestovného ruchu dôležité a nezastupiteľné miesto. Kvalita poskytnutej služby je úzko prepojená s kvalitou personálu. Dobre pripravený a kvalifikovaný zamestnanec je konkurencieschopný a ľahšie si nájde uplatnenie na trhu práce. Na rozvoj cestovného ruchu má tak priamy vplyv vzdelanostná štruktúra obyvateľstva. Ľudia s vyšším vzdelaním ľahšie nájdu uplatnenie na trhu práce.

Na Slovensku v oblasti stredného odborného vzdelávania a prípravy pôsobí 362 štátnych, 89 súkromných a 19 cirkevných stredných odborných škôl (ktoré zabezpečujú aj nadväzujúce formy odborného vzdelávania, a to nadstavbové a pomaturitné štúdium). V oblasti vysokoškolského vzdelávania pôsobí 20 štátnych a 12 súkromných vysokých škôl a univerzít.

Vzhľadom na to, že cestovný ruch je sektor národného hospodárstva (prierezové odvetvie) zahrňujúci rôzne služby, uplatnenie na trhu práce nájdu nielen absolventi, ktorí ukončili učebný/študijný odbor pripravujúci priamo pre prácu v cestovnom ruchu (napr. hotelová akadémia, cestovný ruch, služby v cestovnom ruchu, kuchár, čašník), ale aj absolventi, ktorí ukončili odbor zameraný na ekonomiku, obchod a podnikanie.

Tabuľka č. 4 Absolventi stredných odborných škôl k 15. 9. 2011

Vybrané skupiny odborov vzdelania*	Počet žiakov	
	spolu	z toho dievčatá
Denná forma		
63 Ekonomika a organizácia, obchod a služby I	42 251	30 468
64 Ekonomika a organizácia, obchod a služby II	32 810	20 243
Externá forma		
63 Ekonomika a organizácia, obchod a služby I	1 706	1 183
64 Ekonomika a organizácia, obchod a služby II	1 948	1 342

Zdroj: ÚIPŠ

* skupiny učebných/študijných odborov vzdelania pripravujúcich žiakov pre cestovný ruch, obchod a služby (v súlade s prílohou č. 2 vyhlášky č. 282/2009 Z. z. o stredných školách v znení neskorších predpisov)

Stredné odborné vzdelávanie sa zlepšilo schválením zákona č. 184/2009 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý nadobudol účinnosť 1. septembra 2009. Jeho význam spočíva v tom, že okrem vzťahu strednej odbornej školy a zamestnávateľa vytvára podmienky aj pre vstup podnikateľských subjektov do procesu odborného vzdelávania a prípravy.

Pre rozvoj cestovného ruchu je potrebné, okrem prípravy kvalitných absolventov, umožniť a podporiť profesijné vzdelávanie zamestnancov cestovného ruchu, a to v rámci **celoživotného vzdelávania** predovšetkým prostredníctvom ďalšieho vzdelávania. Význam celoživotného vzdelávania je aj v tom, že podľa demografickej prognózy budú počty žiakov

klesať a do roku 2019 je prognóza poklesu 15 – 18 ročných o 95-tisíc. Tento pokles môže mať výrazný vplyv na nedostatok absolventov stredných, ako aj vysokých škôl.

VII. Kvalita poskytovaných služieb cestovného ruchu – kontrolná činnosť

Na základe zistení Slovenskej obchodnej inšpekcie možno konštatovať nie vždy dostatočnú a súčasne veľmi kolísavú kvalitu poskytovaných služieb cestovného ruchu. Spolu s nedostatočným tempom inovácií možno tento fakt považovať za jednu z bariér jeho konkurencieschopnosti a rozvoja. Napríklad pri kontrole ubytovacích zariadení takmer v každom druhom zariadení bol zo strany SOI zistený nedostatok (tabuľka č. 5):

Tabuľka č. 5 Nedostatky v jednotlivých skupinách ubytovacích zariadení v SR v rokoch 2002 - 2011 v %

	2002	2003	2005	2006	2007	2009	2010	2011
Hotel	52,0	45,0	59,6	56,7	51,4	68,0	63,8	50,34
Garni hotel	---	---	---	---	---	16,7	36,4	35,71
Horský hotel	---	---	---	---	---	50,0	100,0	50,0
Kongresový hotel	---	---	---	---	---	—	—	100,0
Wellness hotel	---	---	---	---	---	0	—	0
Kúpeľný hotel	---	---	---	---	---	—	—	100,0
Boutique hotel	---	---	---	---	---	66,7	50,0	50,0
Apartmán. hotel	---	---	---	---	---	50,0	100,0	0
Motel	---	---	---	---	---	20,0	33,3	33,3
Botel	100,0	0	50,0	50,0	0	50,0	100,0	0
Penzión	52,9	48,2	55,0	50,3	48,1	60,2	60,8	45,75
Apart. dom	---	---	---	---	---	100,0	50,0	100,0
Turistická ubytovňa	58,8	41,7	69,0	58,8	55,9	73,1	45,0	53,49
Chatová osada	45,5	71,4	66,7	88,9	87,5	66,7	75,5	16,67
Kemping	84,6	100,0	100,0	73,5	69,2	84,6	42,1	46,67
Ubyt. v súkr.-izba	66,6	33,3	58,3	38,9	50,0	33,3	29,6	45,45
Ubyt. v súkr.-obj.	42,9	100,0	0	66,7	0	40,0	57,1	50
Ubyt.v súkromí prílež. byt	---	---	---	---	---	---	---	0
Spolu	54,6	48,3	58,9	50,4	52,1	63,8	57,5	48,0

Zdroj: SOI

Zároveň kontrola vykonaná v 302 pohostinských odbytových strediskách, ktoré v čase kontroly poskytovali stravovacie služby, ukázala na nedostatky v 106 prípadoch, čo je 35,1 %. Obdobné výsledky zaznamenala Slovenská obchodná inšpekcia aj v činnosti cestovných kancelárií a cestovných agentúr. V rámci kontrolnej akcie inšpektori SOI vykonali kontrolu

v 53 kontrolovaných subjektoch, z toho v 51 cestovných kanceláriách a v 2 cestovných agentúrach. Počet kontrolovaných subjektov s nedostatkami bol 42, čo predstavuje 79,2 % z kontrolovaného počtu.

Treba však vidieť určitý pozitívny trend. Z celkových výsledkov kontrolnej akcie vyplýva, že v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi možno od prijatia novej vyhlášky o kategorizácii ubytovacích zariadení konštatovať postupné odstraňovanie nedostatkov v oblasti ubytovacích služieb.

V nadväznosti na služby cestovného ruchu je potrebné uviesť, že celosvetovým trendom je **odstraňovanie všetkých bariér a vytváranie podmienok pre ľudí s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie**, čomu sa prispôsobuje aj legislatíva v Európskej únii vo všetkých oblastiach poskytovania služieb. Z výsledkov tohto monitoringu vyplynulo, že 48 % ubytovacích zariadení porušovalo vyhlášku MŽP SR č. 532/2002 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o všeobecných technických požiadavkách na stavby užívané osobami s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie, keď nemali k dispozícii výťah, ktorý by dopravil nielen osoby bez postihnutia, ale predovšetkým osoby s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie na zvýšené podlažia. Okrem toho 45,6 % ubytovacích zariadení nezabezpečilo ani elementárne požiadavky pre takto znevýhodnených občanov, t. j. bezbariérový prístup do zariadení. Pritom zabezpečenie bezproblémového prístupu a pohybu týchto osôb by dnes malo byť už samozrejmosťou.

Vychádzajúc z uvedených skutočností je potrebné konštatovať, že podnikom cestovného ruchu na Slovensku **chýba komplexný systém** riadenia kvality resp. systematický prístup k riadeniu kvality. Preto je nevyhnutné **prijatť Národný systém kvality služieb v cestovnom ruchu**. Systém manažerstva kvality predpokladá určenie pravidiel, zavedenie poriadku, ktorý bude mať za následok spokojných zákazníkov a motivovaných zamestnancov. Je potrebné zaviesť značky kvality, formu klasifikačného systému, ktorá napomôže **informovať** spotrebiteľov **o reálnej kvalite** poskytovaných hotelových, reštauračných a ostatných **služieb cestovného ruchu**, umožní spotrebiteľovi **lepšie sa orientovať a rozhodnúť**, ale zároveň **motivuje** poskytovateľa služieb cestovného ruchu **zlepšovať kvalitu**, stanoviť štandardy, ktorý sa majitelia budú musieť a hlavne chcieť snažiť dosiahnuť a udržať. Systém, do ktorého budú chcieť majitelia investovať.

Vstup do systému kvality by mal byť **dobrovoľný**, mal by byť viazaný na zakúpenie licencie za istý poplatok, avšak je potrebná určitá **motivácia zo strany štátu**, resp. motivácia rôznymi výhodami (napr. ľahší prístup k štátnej finančnej podpore, bezplatné poradenstvo, zľavy pri certifikácii, uprednostňovanie pri výbere partnerov na výstavy a veľtrhy atď.). Pri zavádzaní takéhoto systému na Slovensku je potrebné **využiť skúsenosti a poznatky z krajín, kde už sú zavedené, resp. kde sa takéto systémy zavádzajú**, napríklad v Španielsku, Švajčiarsku, Nemecku, v Českej republike a pod. Ako vhodná sa pritom javí možnosť **zakúpenia príslušnej licencie**.

VIII. Medzinárodná spolupráca v cestovnom ruchu

Z hľadiska **multilaterálnej spolupráce** v cestovnom ruchu je pre SR najvýznamnejšie pôsobenie ako člena vo Svetovej organizácii cestovného ruchu (UNWTO), výbore OECD pre

cestovný ruch a v rámci EÚ najmä v poradnom výbore Európskej komisie pre cestovný ruch (TAC) a pracovnej skupine Rady pre konkurencieschopnosť a rast.

Slovenská republika sa usiluje viac zviditeľniť na poli medzinárodného cestovného ruchu a z toho dôvodu má v úmysle **predložiť kandidatúru na členstvo vo výkonnom výbore (EC) Svetovej organizácie cestovného ruchu (UNWTO) na roky 2013 - 2017**, čo je v rámci členstva v UNWTO najprestížnejšia funkcia a čo si bude vyžadovať aktívne pôsobenie v rámci rôznych pracovných zasadnutí UNWTO. UNWTO je odbornou organizáciou systému OSN a vedúcou medzinárodnou organizáciou v cestovnom ruchu. EC je riadiacim orgánom UNWTO, ktorý je zodpovedný za zabezpečovanie aktivít organizácie a dodržiavanie rozpočtu. Riadi činnosť organizácie medzi zasadnutiami valného zhromaždenia, ktoré je najvyšším orgánom UNWTO. Z valného zhromaždenia, ktoré sa konalo v roku 2011 v Južnej Kórei, vyplynul pre SR záver zväziť možnosť kandidovať za člena výboru UNWTO pre štatistiku a satelitný účet cestovného ruchu počas 20. valného zhromaždenia v roku 2013.

Európska komisia v súlade s oznámením o novom politickom rámci pre európsky cestovný ruch z júna 2010 pripravila ambiciózny implementačný plán, ktorý obsahuje 21 aktivít na podporu cestovného ruchu v Európe. SR sa spomedzi týchto aktivít bude zameriavať najmä na „iniciatívu 50 tisíc turistov“, iniciatívu EDEN – excelentné európske turistické destinácie, iniciatívu CALYPSO – cestovný ruch pre všetkých, iniciatívu rozvoja mimosezónneho cestovného ruchu seniorov a iniciatívu ETQL – európska značka kvality cestovného ruchu.

Na pôde Rady EÚ sa predpokladá v nadchádzajúcom období prerokovávanie revízie smernice č. 90/314/EEC o balíku cestovných, dovolenkových a výletných služieb. Prijatie revízie bude pre Slovensko znamenať novelizáciu implementačnej právnej normy, t. j. zákona č. 281/2001 Z. z. o zájazdoch.

V rámci výboru OECD pre cestovný ruch bude SR aj naďalej participovať na nových vydaniach publikácie o politikách a trendoch cestovného ruchu v krajinách OECD a ďalších vybraných krajinách, ktoré slúžia ako cenný podkladový materiál pri spracovaní strategických a koncepčných materiálov a v rozhodovacom procese.

Bilaterálna spolupráca v cestovnom ruchu vychádza zo zamerania zahraničnej politiky SR a orientuje sa predovšetkým na susedné krajiny (v tom osobitne na spoluprácu krajín V4), krajiny, s ktorými má SR podpísané dohody o spolupráci v cestovnom ruchu (11 vládnych a 2 rezortné), ako aj na krajiny, s ktorými má SR aktívnu hospodársku a vedecko-technickú spoluprácu.

Samostatnú pracovnú skupinu pre cestovný ruch má Slovensko s Českom, Poľskom, Chorvátskom a Rakúskom.

Osobitnou súčasťou medzinárodnej spolupráce v cestovnom ruchu je spolupráca krajín V4. Cieľom spolupráce je presadzovanie spoločných záujmov cestovného ruchu v rámci kľúčových politík štátov, ako aj aktívne marketingové a propagačné pôsobenie krajín stredoeurópskeho regiónu na zámorských trhoch v záujme zvýšenia návštevnosti krajín strednej Európy návštevníkmi z USA, Japonska, Číny, Indie, krajín Latinskej Ameriky a ďalších potenciálnych trhov, ako aj predĺženie ich pobytu v týchto krajinách. Členské krajiny každoročne podpisujú protokol o spolupráci na príslušný rok, súčasťou ktorého je aj marketingový plán so zoznamom spoločných propagačných aktivít.

Slovensko sa zapája aj do projektu Východného partnerstva, pričom sa zameriava na zintenzívnenie spolupráce v cestovnom ruchu v rámci partnerských krajín.

IX. Podpora cestovného ruchu z prostriedkov Európskeho spoločenstva

Národný strategický referenčný rámec Slovenska na roky 2007 – 2013 ako základný dokument na čerpanie prostriedkov Európskych spoločenstiev, riešil podporu cestovného ruchu v rámci 3 operačných programov na úrovni opatrení. Súčasne však v rámci iných operačných programov umožňoval čerpanie prostriedkov pre cestovný ruch na úrovni projektov. Stav implementácie k 1. polroku 2012 v rámci jednotlivých programov je nasledujúci:

Operačný program Konkurencieschopnosť a hospodársky rast s riadiacim orgánom na Ministerstve hospodárstva SR cestovný ruch podporoval v rámci 2 opatrení. Opatrenie 3.1 bolo zamerané na podporu podnikateľských aktivít v cestovnom ruchu. K 30. júnu 2012 bolo evidovaných 83 zmluvne viazaných projektov, vrátane všetkých zásobníkových projektov. Uvedený počet je konečný. K 16. decembru 2011 bola vyhlásená nová výzva s dátumom uzávierky 23. júla 2012. K 30. júnu 2012 Slovenská agentúra pre cestovný ruch (SACR) prijala 64 žiadostí o nenávratný finančný príspevok v objeme 74,553 mil. EUR. Celkový objem zazmluvnených nenávratných finančných prostriedkov pre opatrenie 3.1 predstavuje sumu 107,465 mil. EUR, čo je 73,95 % z celkovej alokácie 145,318 mil. EUR.

Čerpanie k 30. júnu 2012 je vo výške 86,424 mil. EUR, čo predstavuje 61 % z alokovanej sumy. V schvaľovacom procese sú ďalšie žiadosti o platbu v objeme 6,780 EUR, t. j. 5 %. Z celkového počtu 100 zazmluvnených projektov je v stave realizácie 30, riadne ukončených je 53 projektov a mimoriadne ukončených (odstúpenie od Zmluvy o NFP) je 17 projektov.

Okrem toho v rámci tohto operačného programu sa realizuje aj opatrenie 3.2 - Rozvoj informačných služieb cestovného ruchu, prezentácie regiónov a Slovenska, kde jediným príjmom je SACR. Pomoc sa realizuje formou Národného projektu. K 30. 6. 2012 bolo zo strany SACR predložených 17 zálohových žiadostí o platbu vo výške 11,699 mil. EUR, z ktorých 15 v sume 11,249 mil. EUR už bolo uhradených. Ďalej bolo predložených 80 tzv. priebežných žiadostí o platbu v celkovej výške 5,039 mil. EUR, z ktorých bolo uhradených SACR 70 v sume 4,191 mil. EUR a 223 žiadostí o zúčtovanie zálohovej platby v celkovej hodnote 8,830 mil. EUR, z ktorých bolo uhradených 208 v celkovej výške 8,335 mil. EUR.

Program rozvoja vidieka SR 2007 – 2013, ktorého riadiacim orgánom je Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, v súvislosti s cestovným ruchom obsahuje 2 opatrenia. Opatrenie 3.1. "Diverzifikácia smerom k nepoľnohospodárskym činnostiam" s rozpočtom 116,76 mil. EUR. V rámci opatrenia bolo predložených 809 projektov, čo predstavuje 318 % rozpočtu opatrenia. Schválených bolo 241 projektov, čo predstavuje 92 % kontrahovanie. Čerpanie je na úrovni 28 %. Z 241 schválených projektov sa tri štvrtiny (73,3 %) orientovali na cestovný ruch, 10 % na výrobu obnoviteľnej energie a maloobchodné činnosti a 6,6 % na iné. Pritom polovicu celkového objemu investícií absorbovali projekty na výrobu obnoviteľnej energie (16 680 tis. EUR t. j. až 50 %).

Opatrenie 3.2 „Podpora činností v oblasti vidieckeho cestovného ruchu“, sa člení na 2 časti v závislosti od konečného príjemcu. V časti A (fyzické osoby oprávnené na podnikanie v cestovnom ruchu) bolo predložených 230 projektov, z toho schválených bolo 161 v hodnote 13,238 mil. EUR, čím sa dosiahlo 49 %-né kontrahovanie a čerpanie je 17 %-né. V časti B (právnické osoby združujúce subjekty pôsobiace vo vidieckom cestovnom ruchu) bolo predložených 22 projektov, čo tvorilo 100 % z celkového limitu na toto opatrenie. Bolo schválených 20 projektov v hodnote 1,433 mil. EUR, čo predstavuje 79 % z limitu. Stav čerpania dosahuje 2 % z plánovaného limitu.

Regionálny operačný program, ktorého riadiacim orgánom bolo pôvodne bývalé Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR a kde túto úlohu v súčasnosti plní Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, podporuje v rámci opatrenia 3.2 - Podpora a rozvoj infraštruktúry cestovného ruchu, neziskové aktivity realizované samosprávnymi inštitúciami. V súčasnosti má operačný program na tento účel zazmluvnených celkom 51 projektov s tým, že výška dotácie by mala predstavovať 8,127 mil. EUR.

V súvislosti s Regionálnym operačným programom (ROP) je však potrebné poukázať na to, že v zmysle Národného strategického referenčného rámca sa predpokladala jeho previazanosť s OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast (OP KaHR) s cieľom dosiahnutia synergického efektu. Avšak OP KaHR realizoval výzvy na predkladanie projektov v cestovnom ruchu hneď v prvých etapách a rokoch, kým ROP takéto aktivity vykonáva až v súčasnosti. Výsledkom je nielen pomerne nízka suma zazmluvnených prostriedkov, ale predpokladá sa aj výrazné krátenie rozpočtovaných prostriedkov alokovaných na predmetné opatrenie v dôsledku vyššieho čerpania, resp. alokovania v rámci iných opatrení.

Operačný program Vzdelávanie a Operačný program Výskum a vývoj, kde riadiacim orgánom je Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, v súvislosti s cestovným ruchom poskytlo na projekty cestovného ruchu 4,813 mil. EUR.

Operačný program Zamestnanosť a sociálna inklúzia, kde riadiacim orgánom je Ministerstvo práce a sociálnych vecí a rodiny SR od roku 2007 alokovalo na projekty cestovného ruchu 20 mil. EUR. Aktuálne boli zazmluvnené projekty vo výške 18,537 mil. EUR. Stav čerpania predstavuje 9, 812 mil. EUR.

Operačný program Cezhraničná spolupráca takisto predpokladá aj podporu neziskových projektov v cestovnom ruchu. Konkrétne program cezhraničnej spolupráce **Slovensko – Česko** 2007 – 2013 schválil na realizáciu 30 projektov s oprávnenou výškou nákladov 12,671 mil. EUR. Na tieto projekty budú poskytnuté prostriedky v sume 10,590 mil. EUR. Program cezhraničnej spolupráce **Slovensko – Rakúsko** má zmluvne viazaných 6 projektov s celkovým finančným objemom 4,085 mil. EUR s výškou príspevku 3,261 mil. EUR. Program cezhraničnej spolupráce **Slovensko – Maďarsko** bude podporovať 28 projektov s celkovými rozpočtovými nákladmi 29,430 mil. EUR a predpokladanou podporou z finančných prostriedkov ERDF vo výške 25,016 mil. EUR.

Hlavným cieľom aktivít a projektov podporovaných z **Programu švajčiarsko-slovenskej spolupráce** (ŠFM) je prispieť k zníženiu hospodárskych a sociálnych rozdielov v rámci rozšírenej Európskej únie, ako aj v rámci Slovenskej republiky. Podľa Výročnej správy o implementácii Programu švajčiarsko-slovenskej spolupráce za rok 2011 boli z 13 žiadostí o nenávratný finančný príspevok za cestovný ruch predložené Švajčiarskej

konfederácii iba 3 konečné návrhy projektov s nenávratným finančným príspevkom v hodnote 3,510 mil. EUR.

V nadväznosti na pripravované nové programové obdobie je potrebné uviesť, že **doteraz vykonávané koncepčné práce na implementáciu prostriedkov Európskych spoločenských na roky 2014 – 2020 už nepredpokladajú ciele pomoc na podporu aktivít cestovného ruchu.** Z toho vyplýva, že cestovný ruch bude podporovaný iba nepriamo, projektmi, napríklad prostredníctvom podpory malého a stredného podnikania. V porovnaní s predchádzajúcim obdobím, teda predvstupové obdobie, skrátené programové obdobie rokov 2004 – 2006 i programové obdobie 2007 – 2013, **pôjde o výrazný zásah s možným i predpokladaným dosahom na konkurencieschopnosť cestovného ruchu na Slovensku.** Táto skutočnosť sa môže výrazne prejavovať aj v činnosti Slovenskej agentúry pre cestovný ruch, ktorá takmer všetky propagačno-prezentačné aktivity realizovala z prostriedkov štrukturálnych fondov EÚ. To vyvoláva potrebu hľadania iných zdrojov s tým, že takto sa vytvára tlak predovšetkým na štátny rozpočet.

X. Satelitný účet cestovného ruchu

Prioritnou úlohou satelitného účtu cestovného ruchu je určiť podiel cestovného ruchu na hrubom domácom produkte, ale jeho zostavením sa získava aj rad ďalších podrobných informácií, ktoré udávajú vývoj tohto odvetvia. Umožňuje podrobnú analýzu dopytu a ponuky v cestovnom ruchu a zhodnotenie celkového prínosu pre ekonomiku krajiny. Satelitný účet cestovného ruchu pozostáva z 10 základných tabuliek. Pretože práce spojené so zostavovaním satelitného účtu cestovného ruchu vykonáva Štatistický úrad SR postupne, nasledujúca tabuľka uvádza vybrané ukazovatele v rokoch 2005 – 2008:

Tabuľka č. 6 Vybrané ukazovatele satelitného účtu cestovného ruchu

Ukazovateľ, v mil. Sk	2005*	2006*	2007*	2008
Vnútna spotreba CR	91 100	99 060	107 795	108 888
Pridaná hodnota odvetví CR	132 612	145 408	156 162	171 632
PH charakteristických odvetví CR	50 013	55 119	61 219	63 373
Priama pridaná hodnota CR	35 882	38 682	42 265	42 356
Priamy HDP CR	40 299	43 841	47 091	46 768
Podielové ukazovatele, v %				
Podiel priamej pridanej hodnoty CR na PH celkom	2,72	2,58	2,53	2,31
Podiel priameho HDP CR na HDP	2,71	2,64	2,54	2,32
Podiel PH charakteristických odvetví CR na PH celkom	3,79	3,68	3,66	3,46
Podiel PH odvetví CR na PH celkom	10,05	9,71	9,34	9,37

*Údaje za roky 2005 – 2007 boli vzhľadom na prechod na novú metodiku a na nové klasifikácie produktov a odvetví revidované.

Zdroj: ŠÚ SR

Ako dokumentujú uvedené údaje, rok 2008 je v cestovnom ruchu hodnotený ako jeden z najúspešnejších. Na druhej strane podielové ukazovatele dokumentujú, že podiel cestovného ruchu na tvorbe pridanej hodnoty klesal. To znamená, že síce cestovný ruch sa vyvíjal

pozitívne, tento pozitívny vývoj však svojím tempom rastu „nekopíroval“ vývoj ekonomiky na Slovensku.

Satelitný účet cestovného ruchu ďalej dokumentuje, že v roku 2009 bolo v charakteristických odvetviach cestovného ruchu zamestnaných 117 806 osôb, z toho 84,3 % osôb boli zamestnanci a 15,7 % tvorili podnikatelia.

XI. Poznatky a skúsenosti z implementácie zákona č. 91/2010 Z. z. o podpore cestovného ruchu v znení neskorších predpisov.

Prijatiu tejto právnej normy predchádzalo na Slovensku množstvo iniciatív a pokusov, a to počnúc od roku 1990. No až v rámci volebného obdobia 2006 – 2010 došlo v dôsledku zvýšeného záujmu vlády SR o problematiku cestovného ruchu vyjadreného už aj v úvode tohto dokumentu (v rámci uvedených výjazdových zasadnutí vlády SR) k zhode o potrebe jej prijatia ako prejavu systémového prístupu k riešeniu rozvoja cestovného ruchu. Výsledkom bolo jej prijatie v roku 2010 s tým, že v nasledujúcom období dvomi novelizáciami bola odložená nielen účinnosť, ale boli do textu vložené aj niektoré nové časti ako napríklad časti týkajúce sa Rady pre cestovný ruch, ako aj systému a spôsobu výpočtu dotácií predovšetkým v dôsledku zmeny termínu účinnosti zákona.

Hlavným prínosom tejto právnej normy je motivovať subjekty cestovného ruchu na zabezpečenie výkonu destinačného manažmentu v krajoch a oblastiach cestovného ruchu, teda systémového prvku, ktorý v podmienkach Slovenska výrazne absentuje. Cieľom je združovanie samosprávnych inštitúcií a podnikateľských subjektov v cestovnom ruchu, aj za prípadnej účasti ďalších subjektov – neziskové organizácie, odborníci atď. v príslušnom teritóriu s tým, že v závislosti od členských príspevkov a dane za prenocovanie je poskytovaná jednotlivým krajským a oblastným organizáciám cestovného ruchu dotácia zo štátneho rozpočtu.

V doterajšom priebehu implementácie tejto právnej normy sú výsledky dokumentované v prílohe č. 2 a 3 a znázornené na mape Slovenska uvádzajúcej územné rozloženie vzniknutých organizácií cestovného ruchu. Na Slovensku bolo od účinnosti tejto právnej normy, t. j. od 1. 12. 2011 založených 32 organizácií cestovného ruchu, z toho 2 na úrovni kraja a 30 na úrovni oblastí. Do týchto organizácií vstúpilo 186 obcí a miest, resp. VÚC, 472 podnikateľských subjektov a 41 iných subjektov. Týmto boli doteraz poskytnuté dotácie zo štátneho rozpočtu v celkovej sume 3,3 mil. EUR. V zmysle citovaného zákona môžu tieto prostriedky organizácie cestovného ruchu použiť na úhradu nákladov spojených s hlavnou činnosťou, ale nie je možné tieto prostriedky použiť na úhradu mzdových a prevádzkových nákladov.

Vzhľadom na to, že zákonom č. 91/2010 Z. z. sa tvorí nový systém financovania v cestovnom ruchu, je potrebné venovať neustálu pozornosť novovznikajúcim organizáciám cestovného ruchu, analyzovať ich aktivity, členstvo, prenášať pozitívne a poukazovať na negatívne stránky, zdokonaľovať systém, spôsob a efektívnosť financovania. Bude potrebné riešiť aj otázky smerujúce do oblastí, ktoré síce nie sú z hľadiska zamerania činnosti organizácií cestovného ruchu prioritné, avšak ich realizácia je nevyhnutná. Ide napríklad o také oblasti ako sú účtovníctvo, verejné obstarávanie a pod. V celom tomto balíku ide v konečnom dôsledku o zdokonaľovanie destinačného manažmentu. V tejto súvislosti postupne možno očakávať od týchto organizácií aj odhaľovanie „sivej“ ekonomiky

v cestovnom ruchu ako napríklad „ubytovanie na čierno“. S vyššie uvedenou problematikou úzko súvisí aj etická stránka služieb v cestovnom ruchu a uplatňovanie Etického kódexu cestovného ruchu. Tento je síce morálneho, teda nezáväzného charakteru, avšak môže a mal by zohrať dôležitú úlohu pri kvalite poskytovaných služieb.

Aj z týchto poznatkov je možné dedukovať potrebu riešenia vznikajúcich problémov nielen usmerňovaním, informovaním a prenášaním poznatkov a skúseností, ale aj prípadnou novelizáciou tejto právnej normy. Táto by pritom riešila aj niektoré nelogickosti či účelovosť jej niektorých častí.

XII. Národná stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v SR

MDVRR SR zadalo v roku 2011 Výskumnému ústavu dopravy v Žiline úlohu spracovať Národnú stratégiu rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v SR. Cyklodoprava a cykloturistika je oblasť, ktorá predovšetkým v rámci Európy zaznamenáva prudký rozvoj. Cieľom a zámerom tohto materiálu je preto koncepčný a koordinovaný prístup k rozvojovým zámerom v tejto oblasti s tým, že sa predpokladá jeho schválenie vládou SR v marci 2013. Materiál uvádza ekonomické, ekologické, zdravotné i sociálne dôvody na rozvoj takejto formy dopravy a cestovného ruchu.

Cyklodoprava a cykloturistika sú fenomény, ktoré výrazne ovplyvňujú aj rozvoj cestovného ruchu. Na Slovensku je vyznačených 530 cykloturistických trás v celkovej dĺžke 9 630 kilometrov. Hlavné osi tvoria národné diaľkové cyklomagistrály (ktoré sú nosnými cyklotrasami na Slovensku), medzinárodné trasy a trasy EuroVelo (Projekt Európskej cyklistickej federácie). Cez územie SR v súčasnosti vedú, resp. sú plánované tri trasy EuroVelo: EuroVelo 6, EuroVelo 11 a EuroVelo 13). Celkový počet plánovaných a realizovaných cyklomagistrál je 41, pričom v teréne je vyznačených viac červených trás bez pridelených čísiel v dĺžke takmer 3000 kilometrov.

O sieť cyklotrás sa stará 74 subjektov, prevažne občianskych združení. V malej miere správu nad cykloturistickými trasami na seba prevzali samosprávy – mesto Bratislava, mesto Vysoké Tatry, mesto Spišská Belá, Združenie obcí Tokajského regiónu, obec Píla, mesto Skalica.

XIII. Marketing cestovného ruchu

Úlohy v oblasti marketingu cestovného ruchu na celoštátnej úrovni plní a zabezpečuje Slovenská agentúra pre cestovný ruch (SACR). V súčasnosti je ťažisko financovania marketingových aktivít naviazané na štrukturálne fondy Európskej únie. Konkrétne ide o OP KaHR Opatrenie 3.2 - „Rozvoj informačných služieb cestovného ruchu, prezentácie regiónov a Slovenska“. Tento systém umožňuje do konca roku 2013 financovanie oprávnených aktivít propagácie Slovenska ako destinácie cestovného ruchu doma aj v zahraničí, s výnimkou propagácie Bratislavského samosprávneho kraja.

Druhým zdrojom financovania sú finančné prostriedky štátneho rozpočtu. Schválený rozpočet SACR na rok 2012 neumožňuje progresívny rozvoj organizácie a jej rozvojových plánov. Pre zvýšenie konkurencieschopnosti marketingových a propagačných aktivít SACR v porovnaní minimálne s okolitými krajinami je nevyhnutné, aby finančné prostriedky zo štátneho rozpočtu dosahovali minimálne dvojnásobok súčasného stavu. Súčasný rozpočtový

krytie SACR, mimo zdrojov zo štrukturálnych fondov EÚ, je na úrovni krytia zväčša iba prevádzkových nákladov agentúry.

So zámerom čo najefektívnejšieho dosiahnutia cieľov v oblasti marketingu a štátnej propagácie SACR stanovila dva strategické koncepty, a to krátkodobý strategický koncept - do roku 2016 a koncept výhľadov dlhodobej stratégie - po roku 2016.

V rámci krátkodobej stratégie bude SACR svoje aktivity orientovať na dynamickejšie zvyšovanie počtu návštevníkov Slovenska z primárnych trhov. Tento proces bude následne viesť k stabilizácii a rastu počtu prenocovaní a s tým spojených spotrebných výdavkov zahraničných návštevníkov. Zároveň v rámci krátkodobej stratégie bude SACR orientovať svoje marketingové aktivity aj na domáce obyvateľstvo.

Medzi dlhodobé výhľady v rámci marketingovej stratégie patrí udržanie svojich primárnych trhov a získavanie nových sekundárnych trhov, na ktorých v súčasnosti pôsobí len prostredníctvom sprostredkovaných marketingových aktivít medzinárodných organizácií cestovného ruchu a v rámci zoskupenia krajín V4. V nadväznosti na tento cieľ je nevyhnutné zvýšenie dostupnosti Slovenska, t. j. najmä z pohľadu leteckej dopravy a vstupu nových leteckých spoločností na trh.

C. Stratégia do roku 2020

I. Perspektíva vývoja cestovného ruchu – vízia

Potenciál cestovného ruchu na Slovensku vytvára reálne predpoklady na perspektívny vývoj tohto sektora. Preto Slovensko z hľadiska vízie chápeme ako krajinu s vyspelým cestovným ruchom, ktorý bude medzinárodne konkurencieschopný, s rozvinutým a kvalitným destinačným manažmentom, kvalitne poskytovanými službami, s dostatočne vzdelaným a kvalifikovaným personálom, v jasnej koexistencii s ochranou prírody, kultúrnymi hodnotami a zachovaním kultúrneho a prírodného dedičstva.

Toto všetko bude podporené koordinovaným marketingom, propagáciou a prezentáciou na všetkých úrovniach, využívajúcou pritom všetky moderné komunikačné a prezentačné technológie.

Iba v takomto chápaní môže byť cestovný ruch na Slovensku prínosom. Len od plne rozvinutého cestovného ruchu možno očakávať predpokladané prínosy v podobe jeho výraznejšieho vplyvu na ekonomiku štátu, regionálny rozvoj, na tvorbu nových pracovných príležitostí a v neposlednom rade aj na sociálnu a zdravotnú oblasť. Znamená to, že vo výhľade na obdobie do roku 2020 je potrebné stanoviť jasný a motivačný strategický cieľ.

II. Strategický cieľ

Strategický cieľ cestovného ruchu na Slovensku musí vychádzať z jeho vývoja, potenciálu a v neposlednom rade z prijatých dokumentov. Ide predovšetkým o Programové vyhlásenie vlády SR na roky 2012 – 2016 a Konceptiu územného rozvoja Slovenska. Strategický cieľ preto možno definovať ako potrebu **zvyšovania konkurencieschopnosti cestovného ruchu pri lepšom využívaní jeho potenciálu, so zámerom vyrovnávať regionálne disparity a vytvárať nové pracovné príležitosti.**

Ide o takmer identický strategický cieľ, aký stanovila už uvedená Nová stratégia cestovného ruchu SR do roku 2013. Je potrebné nielen pokračovať v začatých aktuálnych procesoch, ale na základe nových poznatkov a východísk definovať nové čiastkové ciele:

- a) sústrediť pozornosť na inovácie existujúcich produktov na základe trendov v dopyte po cestovnom ruchu,
- b) lepšie využívať prírodný a kultúrohistorický potenciál Slovenska podporou cieľových miest, kde už existuje stabilizovaný dopyt kľúčových trhov (nepodporovať nové cieľové miesta s nestabilnými segmentmi trhu, ktoré neprinesú dostatočný synergický efekt),
- c) podporovať cieľové miesta s dostatočným prírodným a kultúrohistorickým potenciálom v zaostávajúcich regiónoch s vysokou mierou nezamestnanosti a tak vytvárať nové pracovné príležitosti.

Z hľadiska predikcie návrhu oblastí a opatrení tieto vychádzajú z 2 časových etáp do roku 2016 a do roku 2020. Navrhovaná stratégia vychádza z predpokladu, že **do roku 2016 sa bude cestovný ruch podieľať na tvorbe HDP vo výške 2,8 %** (v súčasnosti je to 2,45 %) a **v roku 2020 3,2 %**. Bude sa pritom vychádzať už z metodiky a systému satelitného účtu cestovného ruchu, ktorý by mal v oveľa presnejšej miere dokumentovať dosahované výsledky a vplyv cestovného ruchu na ekonomiku Slovenska. Z hľadiska perspektívy ide nielen o odhad, pretože v takejto časovej perspektíve nie sú publikované údaje týkajúce sa tvorby HDP, ale aj o perspektívu priaznivého vývoja. Súčasne je možné tieto predikcie považovať za minimálne, avšak závislé od vývoja svetovej i našej ekonomiky.

III. Hlavné druhy – produktové skupiny cestovného ruchu na Slovensku

Kultúrny, historický a prírodný potenciál cestovného ruchu na Slovensku z dlhodobého hľadiska predurčuje hlavné druhy cestovného ruchu, ktorými sú:

Letný cestovný ruch. Motívom je predovšetkým pobyt pri vode (termálne kúpaliská, akvaparky, vodné plochy), oddych, turistika v horských strediskách, ale aj relax, súčasne rastie snaha o získavanie nových poznatkov, poznávanie nových krajov i oblastí. Nemenej dôležitou je otázka potreby pohybu ako súčasť zdravého životného štýlu. Z územného hľadiska to znamená, že cestovný ruch sa môže rozvíjať na Slovensku aj na územiach, ktoré sa doteraz málo využívali, ale za predpokladu dostatočne silného dopytu.

Zimný cestovný ruch. Po rozsiahlych investíciách do horských stredísk cestovného ruchu v posledných rokoch má Slovensko konkurencieschopnú ponuku pre stredoeurópsky trh cestovného ruchu s výnimkou Rakúska. Tá vychádza nielen z geografických podmienok, ale aj z vybudovaných kapacít. Pri rozvoji zimného cestovného ruchu je nevyhnutné vo zvýšenej miere rešpektovať požiadavky na ochranu prírody, keďže mnohé strediská sa nachádzajú v blízkosti, resp. priamo v chránených krajinných oblastiach. Osobitnou kapitolou sú Vysoké Tatry, kde je potrebné dokončiť plánovanú zonáciu. Súčasne je pri rozvoji horských stredísk cestovného ruchu potrebné rešpektovať klimatické zmeny a lyžiarske zariadenia budovať v minimálnej nadmorskej výške údolnej stanice 700 – 800 metrov nad morom.

Kúpeľný a zdravotný cestovný ruch. Slovenské kúpeľníctvo malo aj po spoločensko-politických zmenách v roku 1989 predpoklad byť „vlajkovou loďou“ cestovného ruchu. Prírodné liečebné kúpele majú nezastupiteľnú úlohu v prevencii chorôb. Kúpeľná liečba pomáha predchádzať civilizačným ochoreniam. Mnohé slovenské liečebné kúpele

zaradujú do svojho programu služby wellness, víkendové pobyty na skrášľovanie, odbúravanie stresu a pod., a to aj pod lekársnym dozorom. Súčasne bola na Slovensku vytvorená pomerne široká sieť termálnych kúpalísk a akvaparkov. V súlade s trendmi dopytu rozvinuli ponuku služieb wellness okrem prírodných liečebných kúpeľov aj hotely.

Kultúrny a mestský cestovný ruch. V tomto smere má Slovensko pomerne veľký, avšak málo využívaný potenciál. Prekážkou je predovšetkým stavebno-technický stav historických pamiatok. Nedostatočne rozvinutým produktom sú organizované podujatia (kalendár podujatí – kultúrnych, športových, obchodných), ktorých nositeľom sú mestá a obce (plánovacia a realizačná úroveň). Prekážkou je aj slabá a nedostatočná prezentačno-propagačná aktivita doma alebo v zahraničí (marketing organizácie cestovného ruchu).

Ako perspektívny a ekonomicky lukratívny je **kongresový cestovný ruch**, keďže vyžaduje nielen služby spojené priamo s organizovaním kongresov, konferencií a podujatí obdobného charakteru, ale aj služby doplnkového charakteru. Pre rozvoj kongresového cestovného ruchu má Slovensko vhodné materiálne predpoklady v hoteloch (už uskutočnené modernizácie hotelov), ktoré by mali takéto služby ponúkať najmä v mimosezónnom období za predpokladu vysokej kvality služieb vrátane sprievodných programov.

Vidiecky cestovný ruch a agroturistika. Vidiecky cestovný ruch je spojený predovšetkým s jednoduchšími formami ubytovania (ubytovanie v súkromí, penziónoch ap.) vo vidieckej krajine s možnosťou poznávania života na vidieku. Súčasťou vidieckeho cestovného ruchu je agroturistika spojená s pobytom na sedliackom dvore. Vo svete ide o pomerne široko využívaný druh cestovného ruchu, v podmienkach Slovenska však o relatívne nerozvinutý. Situácia je dôsledkom predchádzajúcich období, kedy u nás existovalo štátne a družstevné hospodárenie na pôde a prerušila sa tradícia súkromného podnikania v agrosektore. Je preto potrebné využívať skúsenosti a poznatky z okolitých krajín.

Záverom je možné konštatovať, že tieto **hlavné druhy cestovného ruchu vychádzajú z doterajšieho vývoja, získaných skúseností, sú v súlade aj s Konceptiou územného rozvoja Slovenska a nadväzujú na Novú stratégiu rozvoja cestovného ruchu SR do roku 2013 schválenú uznesením vlády SR č. 417 z 8. mája 2007.**

IV. Oblasti a úlohy smerujúce k napĺňaniu strategického cieľa

Pri kreovaní úloh na napĺňanie strategického cieľa sa vychádza z predpokladu relatívne stabilného hospodárskeho vývoja, t. j. že do roku 2020 sa nebudú opakovať svetové hospodárske krízy a ani Slovensko nebude mať zásadné ekonomické problémy, znamenajúce napríklad jeho recesiú.

Slovensko je malá krajina, preto má určité kapacitné možnosti uspokojiť spotrebiteľský dopyt. V dlhodobom výhľade sa preto musíme orientovať na trvalo udržateľný cestovný ruch a dopyt zahraničných turistov orientovať na málo známe, nepreplnené, autentické destinácie, táto skutočnosť môže byť v konečnom dôsledku pre Slovensko veľmi prínosná. Slovensko sa z hľadiska konkurencieschopnosti **musí z krátkodobého hľadiska zamerať na lepšie využívanie kapacít, a z dlhodobého hľadiska je hlavnou požiadavkou a predpokladom rozvoja kvalita.**

K naplneniu stanoveného strategického cieľa je preto možné vidieť realizáciu úloh v dvoch oblastiach:

1. oblasť kvality v konkrétnom i širšom chápaní. Ide nielen o kvalitu konkrétnych tovarov a služieb, ale aj všetkého, čo ju vytvára, podmieňuje, ovplyvňuje. Ide o súbor faktorov, ktorých výsledkom je ponúkaný produkt spotrebúvaný návštevníkom v cestovnom ruchu. V nadväznosti na túto cestu je potrebné realizovať aj zámery a úlohy na druhej ceste.

2. oblasť prezentácie Slovenska ako krajiny cestovného ruchu. Obsahom tejto oblasti sú úlohy a opatrenia zamerané na prezentáciu a propagáciu Slovenska, na produkty cestovného ruchu na cieľových trhoch cestovného ruchu. Obsah prezentácie pritom musí vychádzať z predstáv, ktoré o SR majú jej obyvatelia. Prezentácia SR nesmie byť „prekvapením“ pre vlastných občanov, lebo oni sú jej súčasťou. Z toho vyplýva, že prezentácia krajiny musí vychádzať z existujúcej štátnej identity a musí odzrkadľovať existujúce hodnoty danej spoločnosti. Forma prezentácie sa musí zamerať na využitie všetkých nových komunikačných a informačných technológií. Významnú úlohu pritom majú plniť aj organizácie cestovného ruchu.

V nadväznosti na takéto smerovanie strategického cieľa je potrebné realizovať nasledujúce úlohy a opatrenia.

Ad 1 Oblasť kvality

Kvalitne poskytnutá služba návštevníkovi je základným predpokladom konkurencieschopnosti cestovného ruchu. Ide o oblasť, ktorú predovšetkým zahraničný návštevník vníma veľmi citlivo. Preto kvalita nemôže byť jednorazová, náhodná alebo týkať sa len niektorých zariadení. V tejto súvislosti je nevyhnutné zvýšenú pozornosť venovať týmto opatreniam:

1a) Zaviesť národný systém kvality služieb

Na Slovensku v súčasnosti neexistuje národný systém kvality služieb cestovného ruchu. O význame a dôležitosti kvality služieb v cestovnom ruchu svedčí aj iniciatíva Európskej komisie v súvislosti so zavedením Európskej značky kvality pre cestovný ruch (ETQL). V rámci prípravy zavedenia národného systému kvality služieb cestovného ruchu je potrebné:

- zabezpečiť finančný rámec zavedenia a implementácie, preveriť možnosť financovania tohto projektu prostredníctvom štrukturálnych fondov EÚ
- vytvoriť medzirezortnú expertnú skupinu na zavedenie národného systému kvality
- zmapovanie kvality služieb na Slovensku formou analýz
- v súčinnosti s profesijnými zväzmi a odborníkmi určenie príslušných oblastí, kde sa má systém aplikovať
- subjektom zodpovedným za certifikáciu bude Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky.

Zodpovedný: MDVRR SR
Termín: začatie prác 2013,
priatie 2016-2017

1b) Zvýšiť úroveň a kvalitu destinačného manažmentu cestovného ruchu na Slovensku

Na základe skúseností a poznatkov z realizácie zákona č. 91/2010 Z. z. o podpore cestovného ruchu novelizovať túto právnu normu. Pozornosť pritom treba venovať poskytovaniu informácií účastníkom cestovného ruchu vrátane systému turisticko-informačných kancelárií.

Zodpovedný: MDVRR SR

Termín: vecný návrh 2013

legisl. proces 2014

1c) Vytvárať podmienky na podporu aktivít v cestovnom ruchu

V tejto súvislosti bude potrebné:

- Efektívne vyčerpať prostriedky v rámci programového obdobia 2007 – 2013. Súčasne je potrebné na programové obdobie 2014 – 2020 nastaviť príslušné strategické, koncepčné a realizačné dokumenty (Partnerská dohoda a následné dokumenty) tak, aby sa podporoval rozvoj infraštruktúry a aktivity cestovného ruchu neziskového charakteru zlepšujúce využívanie potenciálu územia na udržateľný rozvoj služieb a zamestnanosti v cestovnom ruchu. Podporu podnikateľských aktivít realizovať návratným – revolvingovým systémom s tým, že podporené projekty, ktorých služby absentujú, resp. sú na nedostatočnej úrovni v príslušnom teritóriu budú zvyšovať konkurencieschopnosť na domácom i medzinárodnom trhu cestovného ruchu.

Zodpovedný: MDVRR SR v súčinnosti s príslušnými riadiacimi orgánmi

Termín: 2012 – 2015 a následne v rámci nového progr. obdobia do roku 2020

- V súčinnosti s organizáciami cestovného ruchu i samosprávami v regiónoch s nezamestnanosťou vyššou ako je celoslovenský priemer ročne vytypovať 2 – 3 veľké projekty cestovného ruchu, ktoré majú ambíciu byť výrazne konkurencieschopné aj na medzinárodnom trhu a tieto v závislosti od možností verejných zdrojov podporiť v zmysle zákona č. 561/2007 Z. z. o investičnej pomoci v znení neskorších predpisov.

Zodpovedný: MDVRR SR v súčinnosti s MH SR, MF SR, MPRV SR

Termín: 2013 a následne

- Využívať systémové nástroje podpory cestovného ruchu, napríklad podporu dopytu po domácom cestovnom ruchu, rozšírenie podpory sociálneho cestovného ruchu (ide o seniorov, študentov, sociálne slabších príjmových skupín). Vzhľadom na charakter tejto úlohy ide o hľadanie nástrojov v časovom horizonte niekoľkých rokov.

Zodpovedný: MDVRR SR v súčinnosti s dotknutými rezortmi

Termín: 2015 – 2020

1 d) Odstraňovanie administratívnych prekážok podnikania

Podporovať a zatriktívniť legálne podnikanie v cestovnom ruchu zlepšením a zjednodušením podmienok podnikania najmä pre mikro- a malých podnikateľov, odstraňovaním rôznych bariér administratívneho charakteru a v oblasti hygienických predpisov. Tým sa vytvorí priestor na vytváranie nových pracovných miest, ako aj na znižovanie podielu tzv. šedej ekonomiky v cestovnom ruchu. Zlepšiť využívanie informačných technológií v štátnej správe a pri komunikácii subjektov cestovného ruchu s ňou.

Zodpovedný: MDVRR SR, MF SR, MH SR, MZ SR

Termín: priebežne

1e) Motivovať subjekty cestovného ruchu k inováciám

Zámerom a výsledkom tejto aktivity má byť zavedenie súťaže „Cena ministra za najúspešnejšiu inováciu v cestovnom ruchu“. Predpokladaný nárok na rozpočet kapitoly MDVRR SR je 20 tis. EUR ročne. Výsledkom by bola aj možnosť širšej prezentácie inovácie pre odbornú i laickú verejnosť.

Zodpovedný: MDVRR SR

Termín: schválenie súťaže 2013, začiatok 2014

1f)

U

možnosť širšiu účasť zdravotne znevýhodnených občanov na cestovnom ruchu prostredníctvom stavebno-technického riešenia

V systéme štátnej správy táto úloha znamená novelizovať vyhlášku MŽP SR č. 532/2002 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o všeobecných technických požiadavkách na výstavbu a o všeobecných technických požiadavkách na stavby užívané osobami s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie v ubytovacích a stravovacích zariadeniach.

Zodpovedný: MDVRR SR v spolupráci s MPRV SR

Termín: priebežne

1g) V rámci iniciatívy EÚ týkajúcej sa zamerania, prípravy a realizácie Dunajskej stratégie podporovať využitie Dunaja a jeho prítokov na účely cestovného ruchu

Cieľom je využitie možností vyplývajúcich z prípravy i realizácie Dunajskej stratégie na zapojenie Slovenska do širších európskych projektov tak, aby sa rozvíjali aj aktivity cestovného ruchu na Slovensku – budovanie prístavov pre športové a rekreačné plavidlá, budovanie cyklotrás, spoločné propagačno-prezentačné aktivity atď.

Zodpovedný: MDVRR SR v spolupráci s Úradom vlády SR

Termín: 2013 a následne

1h) Podporiť rozvoj cykloturistiky, pešej turistiky a vodnej turistiky na Slovensku

V rámci prípravy Partnerskej dohody SR na programové obdobie 2014 – 2020 vytvárať podmienky na realizáciu rozvoja cykloturistiky, pešej turistiky a vodnej turistiky. Kroky k zabezpečeniu cieľov rozvoja cykloturistiky bude definovať „Národná stratégia

rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v Slovenskej republike“. Ide nielen o budovanie a značenie cyklotrás, ale aj vytvorenie legislatívnych a technických podmienok a hľadania optimálneho finančného zabezpečenia ich výstavby a následne prevádzky.

Súčasne je potrebné v spolupráci s Klubom slovenských turistov (KST) hľadať riešenie, predovšetkým finančné zabezpečenie, budovania a značenia turistických chodníkov a trás.

Rovnako je potrebné vytvoriť podmienky pre rozvoj vodného turizmu, či už legislatívne, technické a prevádzkové (financovanie, prevádzka, údržba). Slovensko poskytuje veľa možností pre splavovanie riek, avšak v súčasnosti sú podmienky pre rozvoj cestovného ruchu v tomto odvetví nevyhovujúce, najmä čo sa týka komplexných služieb pre „vodákov“ a plavbu malými plavidlami využívanými na oddych a rekreáciu, ktoré v drvivej väčšine prípadov úplne absentujú.

Zodpovedný: MDVRR SR v súčinnosti s KST
Termín: 2013 a následne

1i) Skvalitniť pripravenosť absolventov v rámci výchovno-vzdelávacieho procesu na ich uplatnenie v cestovnom ruchu

Cieľom a zámerom je skvalitnenie výchovno-vzdelávacieho procesu v systéme celoživotného vzdelávania tak, aby sa zvýšila kvalita ľudských zdrojov ako základného predpokladu konkurencieschopnosti na trhu práce a poskytovaných produktov cestovného ruchu. Na základných a stredných školách venovať vyšší dôraz formovaniu pozitívneho vzťahu k návštevníkom a turistom, ale aj k Slovensku. Ide najmä o zlepšenie komunikačných a jazykových zručností so schopnosťou poradiť aj v cudzom jazyku, ako aj etiky a vedomostí o turistických cieľoch na Slovensku.

Zodpovedný: MDVRR SR v spolupráci s MŠVVŠ SR a samosprávami
Termín: 2013 a následne do konca obdobia, t. j. 2020

1j) Skvalitniť úroveň verejnej osobnej dopravy

V záujme zvýšenia dostupnosti atraktivít v regiónoch aj pre nemotorizovaných turistov je potrebné zlepšiť využiteľnosť verejnej osobnej dopravy pri dosahovaní turistických cieľov, a to zavedením povinnosti pre dopravcov uvádzať základné informácie pre cestujúcich aj v anglickom jazyku, prípadne aj v iných jazykoch a definovaním minimálnych štandardov verejnej osobnej dopravy na celoštátnej úrovni.

V závislosti od štátneho rozpočtu prehodnotiť možnosť zavedenia podporných programov alebo opatrení v rámci aktívneho zahraničného cestovného ruchu s cieľom zvýšenia návštevnosti SR prostredníctvom využitia leteckej dopravy.

Zodpovedný: MDVRR SR, VÚC, ZMOS, OOCR
Termín: 2013

1k) Zisťovať a postupne odstraňovať nedostatky a nedostatočnú kvalitu v poskytovaných službách

Vzhľadom na pretrvávajúce nedostatky je potrebné neustále vykonávať a prípadne aj zintenzívňovať kontrolnú činnosť, a to tak Slovenskou obchodnou inšpekciou v rámci

ochrany spotrebiteľa, ako aj živnostenskými úradmi pri kontrolách podnikateľských činností. Súčasne je potrebné odhaľovať aj „podnikanie na čierno“.

Zodpovedný: MDVRR SR v spolupráci s MH SR a MV SR
Termín: trvale

1l) Podporiť rozvoj kúpeľníctva na Slovensku

Cieľom tejto úlohy je podporiť projekty kúpeľných miest vrátane zvýšenia počtu kúpeľných zariadení s bezbariérovým prístupom, ako aj podpory atraktivít v kúpeľných mestách a ich okolí. Súčasne je potrebné zlepšiť systém kvality služieb cestovného ruchu. Problémom, na ktorý poukazujú pacienti, je nekvalitná cestná infraštruktúra a absentujúce pravidelné dopravné spojenia na Slovensko. Vážnym problémom je získavanie víz pre klientov z Ruska, Ukrajiny a ďalších štátov bývalého Sovietskeho zväzu. Prírodné liečebné kúpele by tiež ocenili zlepšenie spolupráce s kúpeľnými obcami a mestami. Veľký potenciál na Slovensku je v zdravotnom cestovnom ruchu (napr. stomatologické, skrášľujúce pobyty).

Zodpovedný: MDVRR SR v spolupráci s MZ SR
Termín: 2013 a následne

1m) V rámci medzinárodnej spolupráce sa zapájať predovšetkým do iniciatív UNWTO a Európskej komisie v cestovnom ruchu

V záujme širšej prezentácie Slovensko musí byť aj v tejto oblasti viditeľnejšie a hlavne iniciatívnejšie. Z tohto dôvodu je potrebné aktívne sa zapájať do činnosti **Svetovej organizácie cestovného ruchu (UNWTO)**, s možnosťou kandidatúry za člena výkonného výboru (EC) a výboru pre štatistiku a satelitný účet cestovného ruchu.

Bilaterálna spolupráca musí byť v súlade so zameraním zahraničnej politiky SR, t. j. s orientáciou na susedné krajiny s osobitným akcentom na spoluprácu krajín V4.

Zodpovedný: MDVRR SR
Termín: 2013

1n) Novelizovať zákon č. 281/2001 Z. z. o zájazdoch, podmienkach podnikania cestovných kancelárií a cestovných agentúr a o zmene a doplnení Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov

V nadväznosti na revíziu smernice 90/314/EEC o balíku cestovných, dovolenkových a výletných služieb (smernica o zájazdoch) novelizovať zákon č. 281/2001 Z. z. o zájazdoch.

Zodpovedný: MDVRR SR
Termín: v závislosti od prijatia smernice 2015 a neskoršie

1o) V súčinnosti s rezortom životného prostredia i samosprávami riešiť otázky trvalej udržateľnosti cestovného ruchu

V tejto oblasti bude potrebné doriešiť otázky spojené so zonáciou, plánovaním a potrebami rozvoja cestovného ruchu. Podporiť budovanie stredísk pokoja, oddychu a relaxu

pre cieľové skupiny rodiny s deťmi a seniorov. Táto úloha nadobúda význam v súvislosti s najvýznamnejšími regiónmi cestovného ruchu, ako sú Vysoké a Nízke Tatry.

Zodpovedný: MDVRR SR v súčinnosti s MŽP SR, VÚC, ZMOS
Termín: 2013 a následne

1p) Realizovať nástroje na identifikáciu podielu cestovného ruchu na hrubom domácom produkte

Každoročne zabezpečiť a realizovať výberové štatistické zisťovanie aktívneho zahraničného cestovného ruchu a ďalšie potrebné štatistické zisťovania, nevyhnutné pre zostavenie satelitného účtu cestovného ruchu, s cieľom získania údajov potrebných pre analýzu vplyvu cestovného ruchu na národné hospodárstvo SR, najmä na tvorbu HDP a na zamestnanosť. Tieto údaje budú zároveň podkladom pre smerovanie politik cestovného ruchu a regionálneho rozvoja, pre marketingové plánovanie a monitoring.

Zodpovedný: Štatistický úrad v súčinnosti s MDVRR SR
Termín: 2014 a následne

Ad 2 Oblasť zvýšenia atraktívnosti Slovenska ako dovolenkového cieľa, rozvoj informačných služieb cestovného ruchu

Úlohy v tejto oblasti bude zabezpečovať Slovenská agentúra pre cestovný ruch ako špecializovaná odborná inštitúcia zameraná na propagáciu a prezentáciu Slovenska. V súčasnosti realizovaná marketingová stratégia SACR na roky 2011 – 2013 bola schválená vládou Slovenskej republiky uznesením č. 300 z 11. mája 2011.

Vzhľadom na skutočnosť, že pre nasledujúce programové obdobie rokov 2014 – 2020 nie je predpoklad podpory propagácie SACR z prostriedkov EÚ, bude potrebné zabezpečiť financovanie činností súvisiacich so zvýšením atraktívnosti Slovenska ako dovolenkového cieľa a rozvoj informačných služieb cestovného ruchu prostredníctvom SACR z prostriedkov štátneho rozpočtu. Zároveň je potrebné zefektívniť propagačno-prezentačné aktivity vykonávané SACR, ako aj vykonať procesnú a organizačnú analýzu samotnej inštitúcie (zhodnotiť jej stav, výkonnosť a efektívnosť) s cieľom optimalizovať organizačnú štruktúru, procesy, náklady a objektívne posúdiť kapacity ľudských zdrojov.

2a) Tvorba identity SR

Prvým cieľom úspešnej prezentácie SR je jasne vymedziť obsah prezentácie a vytvoriť prítiažlivú a zrozumiteľnú štátnu identitu SR. Bez jasného definovania obsahu pôsobí každá prezentácia skôr chaoticky, nejednoznačne a emocionálne prázdne, bez ohľadu na vybranú formu.

Súčasťou identity SR by sa mali stať: jedinečnosti SR a hodnoty, ktoré najviac charakterizujú SR (charakter štátu). Pritom by táto identita SR mala vychádzať predovšetkým z výsledkov analýz postojov občanov SR, podnikateľov a odborníkov, ale mala by reflektovať

aj výsledky analýz existujúcich postojov voči našej krajine v zahraničí (predovšetkým z krajín, odkiaľ turisti najčastejšie prichádzajú, prípadne z cieľových krajín, na ktoré sa stratégia chce zamerať).

Následne bude potrebné spracovať Komunikačnú stratégiu identity SR voči vlastným občanom, ako aj voči zahraničiu.

Zodpovedný: MDVRR SR v spolupráci so SACR
Termín: 2013 a následne

2b) Budovanie značky Slovensko

Jedným z kľúčových atribútov ovplyvňujúcich rozhodovací proces v cestovnom ruchu pri výbere cieľovej destinácie je rozpoznateľná značka, ktorá bude založená na vytvorenej štátnej identite.

Zodpovedný: MDVRR SR v spolupráci so SACR
Termín: 2013 a následne

2c) Konkurencieschopnosť národných a regionálnych produktov cestovného ruchu

Zámerom tejto úlohy je **tvorba kľúčových národných a nadnárodných produktov cestovného ruchu**. Bude to znamenať:

- vytvorenie dlhodobej Stratégie tvorby produktov cestovného ruchu,
- tvorba produktov zameraných na ponuku najvýznamnejších historických miest SR s dôrazom na ich spoločnú propagáciu,
- tvorba produktov kúpeľného a zdravotného cestovného ruchu, ako aj wellness pobytov,
- tvorba produktov zameraných na kongresový cestovný ruch,
- tvorba produktov cestovného ruchu využívajúcich prírodný potenciál krajiny s ohľadom na limity území vyžadujúcich ochranu (CHKO, NP, MCHÚ a pod.),
- tvorba produktov cestovného ruchu v súvislosti s prírodným a kultúrnym dedičstvom UNESCO na Slovensku,
- podpora nových národných produktov cestovného ruchu založených na aktívnom trávení voľného času.

Ďalším zámerom tejto úlohy je **tvorba špecifických regionálnych produktov cestovného ruchu**:

- tvorba produktov cestovného ruchu využívajúcich kultúrne dedičstvo regiónu (napr. folklór, tradičné remeslá),
- tvorba produktov šetrných foriem cestovného ruchu (vidiecky cestovný ruch, agroturistika),
- tvorba produktov cestovného ruchu zameraných na miestne typické aktivity,
- tvorba zážitkových programov pre návštevníkov,
- pešia turistika, cykloturistika, zimný cestovný ruch, golf,
- kongresový a incentívny cestovný ruch,
- zdravotný cestovný ruch,

- tvorba komplexných produktov viazaných na vodný cestovný ruch a cestovný ruch pozdĺž vodných tokov zameraných na individuálnych turistov a turistov výletných lodí,
- tvorba produktov cestovný ruch podporujúcich voľnočasové aktivity návštevníkov,
- podpora spolupráce pri tvorbe cezhraničných projektov v cestovnom ruchu,
- tvorba a udržiavanie kvalitných náučných trás,
- tvorba špecifických produktov pre domáci cestovný ruch (projekty pre mládež, rodiny a seniorov).

Zodpovední: MDVRR SR, SACR, MŽP SR, MK SR, KOCR, OOCR, MZ SR

Termín: 2013 a následne

2d) Rozvíjať informačné a propagačno-prezentačné aktivity obcí, miest a regiónov

V predchádzajúcich obdobiach bola vytvorená sieť turisticko-informačných kancelárií. Prostredníctvom vznikajúcich organizácií cestovného ruchu je potrebné vytvárať podmienky na rozširovanie a skvalitňovanie ich činnosti. Pritom dôležitou súčasťou je značenie objektov cestovného ruchu, ktoré by však malo byť nielen v slovenskom jazyku, ale aj vo svetových jazykoch, či k objektu sa viažucich jazykov.

Zodpovední: MDVRR SR, KOCR, OOCR, AICES

Termín: 2013 a následne

2e) Zlepšenie vzhľadu Slovenska

Vnímanie Slovenska závisí nielen od zariadení priamo spojených s cestovným ruchom, ale aj od celkového vzhľadu krajiny a verejných priestorov. V tejto oblasti je nutné zlepšiť stav najmä v najexponovanejších lokalitách.

Medzi najdôležitejšie úlohy v tejto oblasti patrí:

- Zlepšenie stavu hraničných priechodov (revitalizácia alebo asanácia nevyhovujúcich objektov, odstránenie nadbytočných betónových zábran, zlepšenie kvality vozovky, celková revitalizácia priestoru).
- Zlepšenie stavu železničných a autobusových staníc, najmä tých, kde zastavujú medzinárodné vlaky a autobusy.
- Zlepšenie stavu verejných priestorov miest a obcí, najmä prístupových komunikácií a centrálnych častí (venovať dôraz adekvátnemu zastúpeniu zelene, zákazu parkovania na chodníkoch, poskytnutiu priestoru pre cyklistickú dopravu a pod.).

Zodpovedný: MV SR, MDVRR SR, ZMOS

Termín: 2013 a následne

2f) Zabezpečiť vymožitelnosť ochrany pamiatok

Postupná likvidácia niektorých stavieb na Slovensku, z ktorých viaceré boli navrhnuté alebo vyhlásené za národnú kultúrnu pamiatku, poukázala na nevyužívanie či dokonca likvidáciu potenciálu cestovného ruchu Slovenska. Preto je potrebné, aby bola zabezpečená vymožitelnosť práva v oblasti ochrany pamiatok tak, aby bolo následne možné využívať aj ponúkaný potenciál pre cestovný ruch. Zároveň je potrebné dbať o ekonomickú realizovateľnosť požiadaviek kladených na investorov, obzvlášť v prípade výrazne

chátrajúcich pamiatok, kde odradenie investora môže nakoniec viesť k deštrukcii chráneného objektu.

Zodpovedný: MK SR
Termín: 2013

2g) Spolupracovať s verejnoprávnymi médiami pri poskytovaní informácií o aktivitách a atraktivitách cestovného ruchu

Rozhlas a televízia Slovenska (RTVS) predstavuje jednu z najširších možností poskytovania a prezentovania aktivít a atraktivít cestovného ruchu na Slovensku. Preto je potrebné prostredníctvom SACR poskytovať aktuálne informácie o cestovnom ruchu pre RTVS. Prehodnotiť prípadnú možnosť doplnenia propagačných príspevkov o regiónoch v rámci spravodajstva RTVS.

Zodpovedný: MDVRR SR (SACR) v spolupráci s RTVS
Termín: od roku 2013

2h) Marketingová podpora cestovného ruchu

Všeobecný trend v národnej propagácii a marketingu cestovného ruchu stále viac smeruje k viacúrovňovému partnerstvu verejných inštitúcií a súkromného sektora, a to na miestnej, regionálnej a štátnej úrovni s optimalizáciou finančných tokov.

Propagáciu krajiny bude potrebné orientovať na okolité štáty, ďalej na Nemecko a Rusko, ktoré majú nielen veľký potenciál, ale aj dlhodobé návyky obyvateľov tráviť dovolenku na Slovensku. V tomto smere je potrebné sledovať vývoj na trhoch prudko sa rozvíjajúcich ekonomík – krajiny BRIC, t. j. už uvedené Rusko, ale napríklad aj Čína, z hľadiska potenciálneho dopytu, ktorým sa budú ponúkať služby cestovného ruchu na Slovensku.

Slovensko je krajina vhodná najmä na krátkodobú dovolenku – víkendové pobyty, predĺžené víkendy. V nadväznosti na uvedené je nutné propagovať našu krajinu s prihliadnutím na túto skutočnosť.

Aktivity smerujúce k plneniu tejto úlohy sú:

- výrazné zlepšenie propagácie SR na veľtrhoch cestovného ruchu,
- podpora tvorby a predaja produktov cestovného ruchu (motivovať tvorbu produktov cestovného ruchu predovšetkým nadregionálneho charakteru, pripraviť legislatívne podmienky pre možnosť predaja určitých produktov predovšetkým prostredníctvom kvalitných internetových stránok cieľových miest, AICES a organizácií cestovného ruchu),
- vytvorenie novej marketingovej stratégie SACR na roky 2014 – 2016 a následne na roky 2017 – 2019,
- venovať zvýšenú pozornosť internetu ako významnému prostriedku marketingovej podpory cestovného ruchu, so zreteľom aj na sociálne siete, modernizovanie webového portálu www.slovakia.travel s doplnením registra atraktivít a certifikovaných zariadení cestovného ruchu vrátane GIS,
- podpora netradičných spôsobov propagácie (okrem výstav, veľtrhov, edičnej činnosti, internetu) predovšetkým zameraných na televíziu, rozhlas, priame marketingové oslovenie potenciálnych cieľových skupín,
- spolupráca na Koncepcii jednotnej prezentácie Slovenskej republiky v zahraničí,

- zvyšovanie účinnosti propagácie SR (cieľené zameranie propagácie na vybrané destinácie, na vybrané druhy cestovného ruchu, vybrané cieľové skupiny,
- skvalitnenie koordinácie propagácie cestovného ruchu medzi orgánmi štátnej správy, samosprávy a ďalšími subjektmi (MDVRR SR, SACR, samosprávny kraj, región, mesto, obec, organizácie cestovného ruchu, správy CHKO, Slovenská agentúra životného prostredia) – určenie zodpovednosti a spôsobu koordinácie.

Zodpovední: MDVRR SR, MZVEZ SR, SACR, SAŽP, AICES, KOCR, OOCR

Termín: 2014 a následne

2i) Podporiť rozvoj domáceho cestovného ruchu

Podporiť rozvoj domáceho cestovného ruchu formou celonárodnej kampane pozostávajúcej zo škály informačno-propagačných aktivít s cieľom obrátenia pozornosti obyvateľov Slovenska k svojej krajine ako dovolenkovej destinácii, ako aj s dôrazom na budovanie pozitívneho prístupu k prírodným a kultúrno-historickým hodnotám Slovenska.

Zodpovedný: MDVRR SR v spolupráci so SACR

Termín: 2013 a následne

2j) Skvalitniť navigáciu turistov a návštevníkov

Cieľom je zlepšiť navigáciu tak, aby mali turisti zjednodušený prístup k jednotlivým atraktivitám.

- Zaviesť systém vyznačených „scénických ciest“ s neskorším budovaním alebo modernizáciou parkovísk a sociálnych zariadení.
- Zvážiť uvádzanie textov na vybraných dopravných značkách v cieľových miestach cestovného ruchu aj v anglickom jazyku.
- Podmieniť finančné transfery na rozvoj cestovného ruchu pre regióny zabezpečením kvalitného informatívneho smerového značenia k atraktivitám a od atraktivít.
- Zlepšiť úroveň dopravného značenia odstránením nejednoznačnosti a nejednotnosti s dôrazom na navigáciu turistov a návštevníkov.
- Zlepšiť úroveň navigácie pre peších turistov v centrách miest, ako aj medzi centrami miest a železničnými a autobusovými stanicami.

Zodpovedný: MV SR, VÚC a ZMOS v súčinnosti s MDVRR SR

Termín: 2013 a následne

Záver

Vývoj cestovného ruchu na Slovensku, ako aj vo svete, analýza jeho vnútorného a vonkajšieho prostredia dokumentujú, že cestovný ruch na Slovensku predstavuje potenciál, ktorý môže pozitívne ovplyvniť ekonomiku krajiny. Cestovný ruch však musí predstavovať konkurencieschopný sektor a je potrebné zabezpečiť jeho trvalo udržateľný rozvoj. Pri takomto vývoji môže cestovný ruch pozitívne ovplyvniť jednotlivé regióny a zároveň vytvárať nové pracovné príležitosti. Na dosiahnutie týchto zámerov je potrebné realizovať dve skupiny opatrení, a to zabezpečovať kvalitu poskytovaných služieb a produktov cestovného

ruchu ako výsledok súčinnosti všetkých zložiek celého systému cestovného ruchu. Predovšetkým je potrebné zabezpečiť cielený a systematický marketing cestovného ruchu tak, aby Slovensko bolo doma aj vo svete vnímané ako krajina cestovného ruchu. Konečným výsledkom takto realizovaných opatrení by mal byť rast podielu cestovného ruchu na tvorbe HDP v roku 2016 vo výške 2,8 % a v cieľovom roku 2020 vo výške 3,2 %.